DE CULTU JESUI CHRISTO A MAGIS ADHIBITO

ADVERSUS

RICHARDUM SIMONIUM
ET SAMUELEM BASNAGIUM

DISSERTATIO

AUCTORE

LIBERATO FASSONIO

DE CC. RR. SCHOLARUM PIARUM
IN NOVO COLLEGIO CALASANCTIO
PUBLICO SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE.

ROMÆ MDCCLVI.
EX TYPOGRAPHIA JOHANNIS ZEMPEL PROPE MONTEM JORDANUM.

SUPERIORUM PERMISSU.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

F. M. de Rubeis Patriarcha Constantinop. Vicesgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Vincentius Elena Magister Socius Reverendissimi Patris Magistri Sacri Palatii Apostolici Ordinis Prædicatorum.

EDUARDO CORSINO

CLERIC. REGUL. SCHOLARUM PIARUM

PRÆPOSITO GENERALI.

LIBERATUS FASSONIUS S. P. D.

NEC meæ rationes postulant, nec patiuntur tuæ, ut multis ego Te morer, EDUARDE PRÆSES AMPLISSIME. *Cur enim lucubrationem hanc in tuo nomine apparere voluerim, caussæ fecerunt tres, quæ singulæ loquuntur ipsæ per se, nullius oratione longius repetitæ; præclara, quam sustines, persona, ac dignitas, summum meum de singulari virtute tua judicium, magnitudo tuorum erga me meritorum. Dignitas, in qua cunctis nostrorum suffragiis collocatus es, videbatur a me jure quodam suo requirere, ut Tibi Magistratui nostro, Patrique porro amantissimo, & eximia morum suavitate spectabili, egregiam aliquam studii, pietatisque in Te meæ significationem afferrem. Nec minus doctrinæ splendor, qui me totum in Tui spectaculum rapuit. Nam obversabantur mihi ante oculos Institutiones tuæ Philoso-*

phicæ brevi intervallo temporis in lucem jam ter emissæ, obversabantur libri de re Mathematica nova ratione, & via, novo rerum delectu latine, atque italice editi, obversabantur lectissima Fastorum Atticorum volumina magno hominum favore excepta, obversabantur Dissertationes Agonisticæ Lipsiensibus tam probatæ, eas ut nuper suorum usibus iterum invulgaverint: ad hæc mihi veniebant in mentem Plutarchus latine a Te redditus, quem hinc animadversiones exquisitissimæ illustrarent, inde exercitationes instar appendicis duæ, opus de Notis Græcorum compendiariis, sex idem aureis Dissertationibus, tanquam luminibus, distinctum, Inscriptiones Atticæ ex Maffei schedis nitidissima a Te luce perfusæ, perdoctus de Minnisari, aliorumque Armeniæ Regum Nummis commentarius, ubi novam adversus superiores Chronologos Parthorum Epocham firmissime statuisses, commentarius alter de sanctissimis Anconitanæ urbis Patronis per hos dies emissus, in quo de illorum corporibus opera in primis tua rite exploratis, veterique, quam habent, veneratione splendide disseris: hæc, inquam, & complura alia ingenii tui monumenta, quæ in luce sunt, atque in oculis omnium, ipsa mihi per se veniebant in mentem, tum vero in hac tanta laudum tuarum amplitudine admirabilis quædam in me exarsit observantiæ magnitudo. Cum præsertim ad doctrinam reliquas virtutes animi viderem accedere, quibus ex rebus præclarum aliquid, & singulare solet existere. Benevolentia denique erga me tua locupletissimis sæpe argumentis patefacta est, tunc præsertim, cum me Romam in hoc Calasanctium Collegium, ubi antea Philosophiam, Mathematicasque disciplinas tradideram, ad docendam Theologiam perhonorifice revocasti. Arripiendam igitur occasionem putavi, ut me dignitatis tuæ observantissimum, doctrinæ, ac virtutis percupidum, beneficiorum, ut debeo, memorem, planeque gratum ostenderem. Quo munere ut cumulatius defungar, Præfecturam hanc amplissimam, in qua lenitatem magis veremur tuam, quam metuamus auctoritatem, Deum Tibi immortaliter fortunare mirifice cupio, atque vehementer exopto.

DE

DE CULTU
JESUI CHRISTO
A MAGIS ADHIBITO.

1. EXcelſo, fortique animo te eſſe jubeo, amice Lector. Nam, ut ex ipſa inſcribendi opuſculi ratione intelligere tute potes, de Magorum neque numero, neque nominibus, neque patria, dignitate, ſtudiis, itinere, reditu, neque de aliis rebus ejuſmodi ad dicendum ingredior. Sunt hæc enim argumenta a noſtris non ſolum, verum ab exteris etiam Theologis, atque Scriptoribus in utramque partem tam ſplendide, & copioſe tractata, ut de illis dedita opera ſcribere intemperantis videatur eſſe hominis otio, & litteris abutentis. Inſtar omnium eſſe poſſunt, ut antiquiores omittam, Cardinalis Baronius, Petrus de Marca, Bailletus, Natalis Alexander, Calmetius, Honoratus a S. Maria, Serry, Lutheranus homo Olearius, Caſaubonus, Montacutius, Rhodenus, Grotius, Baſnagius, aliique, quorum nomina, & opuſcula ea ſuper re in Bibliotheca ſacra annumeravit Calmetius. Quæ cum ſint, boni Lectoris patientiam tentare nolo. Mihi longe illuſtrius, planeque fructuoſius argumentum perſequi propoſitum eſt, ejus generis ſcilicet, quod non jucunditate ſolum, uſu in primis, atque præſtantia, ſed etiam quadam veluti novitatis ſpecie ſe ſe commendet, Magi ne, qui ex Oriente profecti ad Chriſti

incu-

incunabula se contulerunt, eundem tanquam Deum venerati sint, & coluerint. Etsi enim id a Majoribus nostris, immo ab ultima antiquitatis memoria constantissime traditum acceperimus, ut in loco adversus Simonium omnium ætatum præjudiciis demonstrabo; nostri tamen Theologi, & Scriptores, verba de Magis cum faciunt, de cultus genere, quo illi Christum puerulum prosecuti sunt, siluerunt, & argumentum, ex quo Christi divinitas elucet admirabiliter, ut plurimum reliquerunt, nemo unus certe quidem exhausit. Atqui digna plane erat res, in qua illustranda docti illi viri, sacrarumque præsertim litterarum interpretes operum collocarent, eo magis, quod non defuerint liberioris ingenii homines, qui levissimis conjecturis confisi ei doctrinæ incommodare studuerint.

2. Erasmus enim Roterodamus, melior alioquin Rhetoricus, quam egregie doctus Theologus, postquam Lutherus, & Calvinus ad novandum in Christiana Republica aggressi sunt, confidentissime scripto prodidit, Magos civili, non religioso, nec sacro Christum puerulum cultu adorasse, nec proinde divinam ejus naturam, ac vim perspectam, exploratamque habuisse. Sed Sebastianus Barradius (*a*) hominis temeritatem, levitatemque sententiæ, oratione ad illum conversa, paucis pro virili coercuit. Longo post intervallo Hugo Grotius, cui magis doctrinam, quam modestiam invideas, suis in Matthæum Commentariis ejusdem erroris patrocinium, Socino (*b*), & Crellio (*c*) ducibus, in se suscepit, non dubitanter professus, a Magis Christo, tanquam designato Judæorum Regi, non tanquam Deo, civilem fuisse cultum, honorem, ac venerationem adhibitam. Grotii in castra se contulit, magnum apud suos nomen, Samuel Basnagius, quin potius nonnullis sophismatis, & ratiunculis eam opinionem Socinianis probatam omnibus conatus est illustrare. Sic enim in Annalibus, exposita superiorum Patrum doctrina, quid ipse sentiat, aperit (*d*). *In dubium tamen revocari potest, num notitia Magorum eo usque pervenerit, ut compertum haberent, infantulum, quem vagientem intuebantur, orbis conditorem esse unum cum Patre Deum, cum hoc ipsum vel ipsos Apostolos latuerit ante Domini sui resurrectionem. Regem ergo cœlestem divina imbuendum scientia, clarum sanctitate, miraculis, potentia futurum Magi agnoverunt, æqualem tamen Deo esse adhuc ignoravisse videntur. Regem Judæorum vocatum terrenis muneribus honorant, eo more, quo Mundi*

(*a*) Tropol. lib. 9. cap. 14. (*b*) Hist. Crit. de Comment. cap. 46.
(*c*) In cap. 2. Matth. (*d*) Ad ann. 5. ante Christ. §. 61.

di Principes colebantur: ut, omnibus perpensis, eorum adoratio ad civilem potius, quam ad religiosam pertinere merito existimetur. His a principio verbis homo divinorum consiliorum interpres Magorum sanctimoniam, pietatemque adversus Deum extenuat.

3. Grotium tamen, Basnagium, similes, qui sacrorum librorum oracula pro arbitrio interpretantur, ita sentire, atque statuere, vix est, quod miremur; illud profecto mirandum magnopere, atque dolendum est, hæc opinionum monstra homini etiam Pontificio, idest Richardo Simonio, Sacerdoti Gallo, placuisse. Quid tibi in mentem venit, Richarde, ut sacris litteris, ut Patrum consensu, ut rationum momentis repudiatis, in adversariorum te fidem, & clientelam reciperes? Age rem ab ipsa altius origine repetamus. Trevoltii anno 1702. in lucem exiit Gallica novi Testamenti Interpretatio multiplicibus aucta notis, a Richardo Simonio sine dubio adornata. De qua, vix in manus hominum emissa est, varia, ut solet, ac repugnantia eruditorum fuerunt judicia. Alii, Heterodoxi cumprimis, quibuscum ille, teste Bossuetio, pactionem inierat de sacris litteris gallice ita reddendis, ut neutri parti faverent, summis illam ad cœlum laudibus extulerunt; alii, ut postulabat res, gravissime vituperarunt, quod plurima errorum portenta identidem præferat, aditumque ad pietatis igniculos restinguendos aperiat. Itaque factum est, ut eodem anno doctissimi in Gallia Antistites Cardinalis amplissimus de Noailles, & Jacobus Bossuetius Meldensis Episcopus decretis editis mense Septembri variis nominibus perniciosum opus notaverint, operisque lectionem in sua uterque Pontificia ditione interdictam voluerint. Nec his contentus Bossuetius documentum præterea in lucem emisit, quo plura Simoniani operis loca reprehendit, quibusque Auctor abriperetur erroribus, demonstravit. Interim moleste ferens Simonius, editionem suam proscriptam, ac notatam fuisse, Parisiensi Pontifici de Noailles supplicem libellum, sive Apologiam obtulerat, ut inustam sibi, conscriptoque abs se operi temeritatis, atque audaciæ ignominiam propulsaret. Præsto igitur pro suo in religionem studio Bossuetius, & documento e vestigio addidit Appendicem, in qua rationes a Simonio excogitatas, ut Parisiensis edicti vim elevaret, refellit, annoque postero documentum alterum in peculiaria Simonianæ interpretationis loca publicis usibus invulgavit. Ad extremum res ad Romanam Curiam delata est, Patresque librorum censuræ præpositi, diligenti caussæ inquisitione, ut solet, adhibita, Simonii opus damna-

damnarunt [1] anno 1704. ad diem v Iduum Martiarum. Atque hos tandem exitus Trevoltienſis illa novi Teſtamenti Interpretatio habuit.

Richardus ergo Simonius, ut eo, unde digreſſa eſt, revertatur oratio, cum in Præfatione operi adſcripta, tum in notis ad ſecundum Matthæi caput appoſitis, dubium eſſe docuit, quemnam feliciſſimi illi Magi infanti Chriſto honorem, ſive cultum detulerint, civilem ne, an divinum, quem Latriæ græco vocabulo appellamus. Sed operæ pretium eſt verba hominis, quo dolus ejus, ac fraus appareat, recitare. *Non conſtat inter Theologos*,

1 Id autem meritiſſimo ob errores; quos dixi. Lucas verbi gratia (13. v. 27.) Chriſtum ſic loquentem inducit: *Diſcedite a me omnes operarii iniquitatis*, Simonius autem in Præfat. arma Socinianis ſuppeditans gallice ita vertit: *Diſcedite a me omnes, qui vivitis in iniquitate*. Apud Joannem (15. v. 5.), *ſine me nihil poteſtis facere*, ait Dei Filius; ſic autem Simonius; *vos nihil poteſtis facere ſeparati a me* (per apoſtaſiam), veterumque auctoritate neglecta, præclariſſimi teſtimonii pondus, quo mirifice Pelagiani oppugnantur, cum Slichtingio extenuat. Celeberrimum ex epiſtola, quæ eſt ad Hebræos, locum (9. v. 13.) *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui*, duce Simone Epiſcopio, his verbis reddit, vel potius manifeſte depravat, *ego dilexi magis Jacob, quam Eſau*. Chriſti apud Lucam oraculum (19. v. 9.) de Zachæi teſtantis familia, *hodie ſalus domui huic facta eſt*, Simonius in notis ad hunc locum appoſitis, ad ſolum Zachæum referri ſignificat. Cur vero? Quia nempe ex Wolzogenio Sociniano homine acceperat: Chriſtus *per domum intelligit ſolum Zachæum*. Jam Matthæus (1. v. 19.) de Joſepho ſanctiſſimo Deiparæ conjuge: *Joſeph autem vir ejus cum eſſet juſtus*; in notis Simonius; *cum eſſet honeſtus, æquus, urbanus, ad lenitatem compoſitus*, ſimilia, quæ tanti ſanctitatem viri magnopere imminuunt, & obſcurant. Joannis cap. 8. v. 58. divinus præceptor de ſe: *antequam Abraham fieret, ego ſum*: at in ipſo contextu Simonius, *ego eram, antequam Abraham naſceretur*, & a Latina non ſolum, verum a Græca etiam editione, & ſcriptura recedit quam longiſſime. Duo enim illa quantum inter ſe diſcrepent, exploratum Theologis. Tandem Lucas, ne plura congeram, *mutuum date nihil inde ſperantes* (6. v. 35.), & in notis Simonius, *nihil deſperantes*, Grotiumque dum ſequitur graviſſimum nobis eripit teſtimonium, unde uſuram divinæ legi contrariam eſſe conficimus. Quis autem hæc, & ſexcenta ejuſmodi, etſi moribus, ac natura leniſſimus, non ſtomachetur? Et tamen Simonius ſui proſcriptionem operis ægre adeo, & acerbe tulit, ut ex hac errorum colluvie complures poſtea palam defenderit, & novis, quoad potuit, præſidiis conatus ſit ſtabilire. Bibliot. Crit. Tom. 4. Invitus quidem facio, ut doctiſſimum cæteroquin virum expreſſo nomine reprehendam, nec eorum ego ſoleo inſultare erroribus, quorum eruditionem ſuſpicio; ſed cum Heterodoxi nominis, & gloriæ celebritate noſtrorum ſæpenumero abutantur, & ex paucorum ingenio omnes æſtiment, notandam temeritatem putavi.

Interim, ne quid omittam, admoneo, decretum Cardinalis de Noailles extare in Collectione Mandatorum, ac Decretorum &c. ejuſdem Antiſtitis, quæ Pariſiis in lucem exiit anno 1718. pag. 359 — 367. Iterum autem prodiit decretum inter epiſtolas ſelectas Simonii una cum ejuſdem Apologia, de qua ſupra. Tom. 2. edit. Amſtelod. an. 1730.

gos, *de qua sermo sit adoratione in quibusdam Evangelii locis*, *& utrum vera illa sit*, *quae uni Deo debetur*, *an vero simplex reverentia adversus eos adhibita*, *quos salutamus*. Præfat. pag. 25. & in Apol. Paulloque post sermonem de Magis instituens adjicit. *Non desunt Interpretes vetustissimi*, *qui credant*, *Magos non modo tanquam Regem puerum Jesum salutasse*, *sed etiam tanquam Deum adorasse*. Quo vafro, ac subdolo scribendi genere satis perspicue declaravit, persuasum sibi non esse, quod homines sanctissimi venerationem Christo Deo dignam habuerint, divinumque ejus Numen agnoverint. Cæterum *de Adoratione Magorum* integram videre est Dissertationem cum Appendice in Bibliotheca Critica, quæ Parisiis prodiit anno 1708, quo quidem in opusculo de industria in disceptationem vocatur, Magi ne puerulum Christum religiose veluti Deum coluerint. Ad hoc opusculum nihil Bossuetius. Quoniam vero Simonii Amicus, ut Bibliothecæ Auctor testatur, ex ejus responsis ad Bossuetii animadversiones totidem pene verbis illud excerpsit, Simonio nos tanquam architecto, & opifici jure merito tribuemus [1].

4. Atque hæc summatim de celebris controversiæ, quæ ineunte hoc sæculo in Galliis excitata est, initiis, & progressu exponenda esse censui, ne quæ postea in rebus a me tractandis inesset obscuritas. Communem porro, longeque pervagatissimam nostrorum sententiam tuendam adversus Simonium, atque constabiliendam suscepit, præter Meldensem Antistitem (*a*), æquissimus artis Criticæ æstimator Honoratus a S. Maria (*b*), qui ex Bossuetii fontibus hortos suos opportune irrigavit; eodemque postea de argumento pauca ab Antonio Sandini (*c*), paulloque plura a vi-

B ro

(*a*) Locis cit. Tom. *6*. ejus Oper. edit. Argent. 1747. pag. 547 — 530. 562 — 570. & pag. *649*. (*b*) Animadv. in reg. & usum Crit. Tom. 2. Disser. 4. Art. 5. *6*. 7. (*c*) Hist. Famil. sac. cap. 3.

1 Extat hæc Dissertatio Biblioth. Criticæ Tom. 2. cap. 8., & 9., sic autem inscribitur. *Dissertation Critique sur l'Adoration des Mages. On examine, s'ils ont, connu la Divinitè des Jesus-Christ, & s'il est vrai, que tous le Theologiens, a la reserve de Sociniens, leur attribuent l'adoration de Jesus-Christ, comme Dieu, & que cette adoration est une Tradition incontestable. Cette Dissertation a ètè sans doute composèe par quelque Ami de M. Simon sur les responses, qu'il avoit faites aux notes manuscrites de M. l'Evêque de Meaux, que ce Prelat envoya a Monsieur Bourret, demandant instamment, qu' on y rèpondit. La Dissertation a ètè prise de ses rèponses presque de mot à mot, & elles ont ètè entre les mains de plusieurs personnes*. Honoratus a S. Maria Bibliothecam hanc Criticam scribit, prodiisse in lucem Basileæ anno 1709, nos vero prodiisse Parisiis diximus anno 1708. Loci, & temporis discrepantia inde fortasse nascitur, quod auctor ille aliam a nostra editionem ad manus habuerit.

ro longe doctifsimo Laurentio Berti (*a*) difputata reperio. Verumtamen clarifsimorum Auctorum lucubrationes haud fane efficiunt, ne res nefcioquam adhuc præ fe novitatis ferre fpeciem, in Theologorum præfertim umbraculis, videatur. Ego igitur Simonium juxta, ac Samuelem Basnagium refellere eadem opera inftituam demonftraturus pro viribus, dubitari nullo pacto poffe, quin Magi ad Chrifti pedes abjecti eundem ex animo veluti Deum coluerint, divinamque ejus originem, & qua complet omnia, majeftatem bono maximo, immortalique fuo intellexerint. Quæftionem vero ita dirimam, ut fublatum, vel certe exagitatum ab aliis ad oppugnandos Socinianos argumentum noftris reftituam, & qui perhumaniter oculos in hanc opellam conjecerint, eos fortaffe pœnitere aliquando non debeat, bonas horas inutiliter collocaffe. Ex his autem fontibus, unde omnis caufsa ducitur, mea proficifcetur oratio. Primum enim ex facris litteris adverfarios refutabo, deinde ex doctrina per manus a Majoribus tradita, deinde ex ftatis Ecclefiæ precibus, atque fententia, deinde ex ipfo munerum, quæ Magi obtulerunt, myfterio, poftremo denique ex rationum momentis. Suis etiam loco, & tempore concordiffimum Theologorum confenfum in lucem proferam veritatis, & quæ contra ab adverfariis allata funt, ita diluam, ac diffolvam, ut facile appareat, eofdem defertarum, relictarumque rerum patrocinium inani contentione fufcepiffe.

5. Principio igitur, Magos Chriftum veluti Deum pie, fanĉteque veneratos fuiffe, plane ad veritatem facrorum librorum perfuadet auctoritas, qua cur Boffuetius adverfus Simonium pugnare noluerit, nefcio. Nam hoc illis præclarum dedit pietatis teftimonium Matthæus. *Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum, & apertis thefauris fuis, obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrrham*. Cap. 2. v. 11. Cujus teftimonii vis ut bono in lumine collocetur, quid contra adverfarii dixerint, ftudiofe antea enarrandum eft. Docet Simonius, verbum *adorare* anceps effe, & ambiguum, generatimque in divinis litteris non aliud fibi velle, quam fe ad terram abjicere, vel fubmiffione corporis reverentiam adverfus aliquem adhibere. Equidem non negaverim, immo Simonio obfecuturus addiderim, *adorare* nihil proprie aliud effe, Latinis potiffimum, quam manum ad os referre, & ofculari in venerationis teftimonium. Hinc de Cæcilio Minucius in Octavio: *fimulacro Serapidis vifo, ut vulgus fuperftitiofus folet, ma-*

(*a*) Lib. 29. de Theol. Difcipl. cap. 4. num. 3.

manum ori admovens osculum labiis pressit, & Jobus de se: *si vidi Solem, cum fulgeret, & Lunam incedentem clare, & osculatus sum manum meam* (*a*), ideſt ſi tantum ſcelus concepi, ut coluerim ſidera manum religionis gratia exoſculans. Quamobrem Hebræis in familiari ſermone perinde erat dicere, oſculari, atque adorare, ut ex ſacris illorum codicibus diſcimus tum Pſalm. 2. *osculamini Filium, ne quando irascatur, & ne pereatis de via justa*, tum Gen. cap. 41. v. 40., ubi Pharao ad Joſephum: *cunctus populus osculabitur manum ad tui oris imperium*, nempe mandata tua impigre faciet juxta, ac Regis mandata. Nec deſunt locupletiſſima, ut Græcos prætercam, veterum Latinorum exempla, apud M. Tullium nominatim, cujus illud in Verrem: *in precibus, & gratulationibus non solum id venerari, verum etiam osculari solent*. De reliquo qui adorarent, manus ſæpenumero ori admoventes capita ſubmittebant, auctore in Ruffinum Hieronymo, vel corpus, præter manus, modis varie multiplicibus conformabant, quos ſigillatim vir omni virtutum genere præditus Bonada noſter exequitur in eleganti Opere inſcripto: *Carmina ex antiquis lapidibus illustrata* (*b*). Res igitur clara eſt, & multis teſtibus, auctoritatibuſque convicta, in verbo *adoro* ambiguitatem ineſſe maximam, idque tam ad profanum, & civilem honorem, quam ad ſacrum, divinæque majeſtatis proprium deſignandum transferri: quare Simonii judicio definiri certo non poterit, ecquod tandem Matthæus venerationis, aut cultus genus ſuperiori loco ſignificet.

Longius Grotius, & Baſnagius abeunt. Erat apud Orientis populos, inquiunt, in more poſitum, ut Reges ſuos, viroſque principes adorarent, nimirum dejecto in terram corpore revererentur, & colerent. *Habet enim*, auctore Tullio (*c*) *venerationem justam quidquid excellit*. Cujus obſervantiæ multa ex omni antiquitate colligere exempla eſt. Scribit Plutarchus, Themiſtoclem a Græcia profugum, cum ad Xerxem, vel Artaxerxem ejus filium ſe contuliſſet, monitum fuiſſe ab Artabano tribuno militum, ut ſi Regem adire vellet, hunc prius ex veteri Perſarum conſuetudine adoraret. *Nam vos*, inquiebat, *libertatis præ cæteris, & æqualitatis observantes esse ferunt. Apud nos autem cum plurimæ sunt, ac præclaræ leges, tum hæc præstantissima:* τὸ τιμᾶν Βασιλέα, καὶ προσκυνεῖν εἰκόνα Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα σώζοντος, *honorare Re-*

(*a*) Cap. 31. v. 27. 28. (*b*) Tom. 1. Differt. 1. §. 29.
(*c*) Lib. 1. de Nat. Deor. cap. 17.

Regem, & imaginem adorare omnia servantis Dei 3. Hinc Alexander Magnus, qui Dario jure victoriæ in regno successerat, *voluit, more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora* (a). Eodem quoque officii genere Theogenes Mathematicus Augustum Apolloniæ degentem honoravit, teste Svetonio. *Genitura* enim ab illo *vix*, *& cunctanter edita*, *exilivit Theogenes*, *adoravitque eum* (b). Quin Plinius de Elephantis data opera, ut mulæ in præsentia, ad id institutis: *Regem adorant*, *genua submittunt* (c). Eam vero, de qua agimus, consuetudinem in Syria etiam, ac Palæstina communiter viguisse, testis est locuples Josephus Hebræus, cum is, ut animadversum a Grotio, de Davide ad Saulem accedente prodiderit litteris: *adorat eum in faciem procidens*, *ut moris erat*. Quod tamen caput est omnium, maximeque rem continet, similia venerationis exempla passim in divinis libris reperies, quæ, ne mihi magnopere videar a Grotii, atque Basnagii argumento metuere, ego sciens, prudensque, ipsis tacentibus, memorabo. Gen. cap. 37. v. 10. cum adolescens Josephus animo, quo erat, aperto, ac simplici habitum a se somnium Patri, ac fratribus enarrasset, *num ego*, respondit ille, *& mater tua*, *& fratres tui adorabimus te super terram*? Ejusmodi autem pietatis, summæque in illum observantiæ significationem Josepho fratres dederunt Gen. cap. 43. v. 26. postquam Josephus ipse, Cœlitibus bene juvantibus, ad primarias in Ægypto præfecturas ascenderat: *obtuleruntque ei munera*,

(a) Curt. lib. 8. (b) In Octav. Aug. cap. 94. (c) Lib. 8. cap. 1.

3 In Themist. Addidit paullo post Artabanus, Βασιλῆ γάρ ὁ πάτριον ἀνδρὶ ἀκροᾶσθαι μὴ προσκυνήσαντος, *Regi usitatum non esse cuiquam aures præbere*, *a quo prius non sit adoratus*. Ex his Plutarchi testimoniis facile prudens Lector intelliget, liberos populos, ac præsertim Græcos ab humiliori illo inclinandi, vel prosternendi in terram corporis officio maxime abhorruisse. Id, quod exemplo suo luculenter ostendunt apud Herodotum (lib. 7. pag. 485) Lacedæmoniorum legati Regem Xerxem adeuntes. Nam *cum satellites eos juberent*, *& cogerent*, *procumbentes Regem adorare*, *negaverunt*, *se*, *vel si in caput protruderentur*, *id esse facturos*. *Non enim in more sibi esse hominem adorare*. Ita quoque se gessit Conon Atheniensis, ut in ejus vita Cornelius Nepos testatur. Etenim Artaxersem Memnonem maluit per *litteras alloqui*, *quam coram venerari*, *quod* προσκυνεῖν *illi vocant*, veritus, ait, *ne civitati meæ sit opprobrio*, *si cum ex ea sim profectus*, *quæ cæteris gentibus imperare consueverit*, *potius barbarorum*, *quam illius more fungar*. Hæc cum ita se habeant, mirationem non facit, si Aristoteles in priori Rhetor. lib. cap. 5. de honore differens, postquam ejus partes, sacrificia, laudationes, & id genus alia numerasset, adorationes adjungat, veluti ritus, ac cæremonias a barbaris gentibus usurpatas: καὶ τὰ βαρβαρικὰ, inquit, οἷον προσκυνήσεις. Ubi profecto vox προσκυνήσεις, *adoratio* illud officii munus significet necesse est, quo quis humi stratus alium demissius veneratur.

nera, *tenentes in manibus suis*, *& adoraverunt proni in terram*; post quæ humanissime interrogati, an bona Pater valetudine uteretur, *iterum incurvati adoraverunt eum*. Similiter libro Regum tertio cap. 1. v. 23. hæc de Nathane divinus scriptor: *cumque introisset in conspectu Regis*, *& adorasset eum pronus in terram*: paulloque post de Bethsabee Regina: *submissoque Bethsabee in terram vultu adoravit Regem*. Denique, ut finis sit, cum Persarum Rex Assuerus ad amplissimos honorum gradus Amanum superbissimi ingenii hominem extulisset, *cuncti servi Regis*, *qui in foribus Palatii versabantur*, *flectebant genua*, *& adorabant eum*. Esth. cap. 3. v. 2. Plura afferre possem, sed nihil necesse est. Hinc enim abunde constat, ex Matthæi verbis divinitatem Christi demonstrari non posse. Magi quippe, etsi prostrati jacuerint, pro more tamen, & consuetudine apud suos recepta, eundem Christo honorem, & cultum, quem Orientis populi suis Regibus, detulerunt, nec aliud in puerulo præter regiam dignitatem spectarunt; summum autem esse Deum plane nesciebant.

6. Sed boni isti viri Simonius, Grotius, Basnagius, etsi in cœlo imperitæ multitudinis opinione se statim futuros putaverint, tamen in magno errore versantur, parumque, ad hanc quæstionem quod attinet, in sacrarum litterarum intelligentia profecerunt. Ultro illis assentior, verbum hoc *adoro* ambiguitate suapte origine laborare, idemque a profanis, divinisque Scriptoribus sæpenumero ad observantiam illam designandam transferri, qua vel Reges suos, vel honore, ac dignitate antecedentes viros Orientis præsertim populi reverentur; ea tamen ambiguitas oppido in controversum Matthæi locum non cadit. Miramini? Atqui tale illud est, ut, nisi mens læva fuisset, Criticos homines pudere potuerit litem nobis super duabus voculis tam pertinacem intendere. I. In novo enim, ut loquimur, Testamento nullus, quod sciam, occurrit locus, ubi hæc, vel ejus simillima græcorum verborum formula πεσὼν προσκυνεῖ, *procidens adorat*, aliud adorationis genus, quam sacrum, Deoque cumprimis dignum significet. Hoc sensu eam formulam usurpavit Matthæus tum cap. 4. v. 9. ubi nequam Geniorum Princeps divinos honores superbe appetebat: *hæc omnia tibi dabo*, *si cadens adoraveris me*; tum cap. 26. v. 39. de Christo Patris præsidium implorante commemorans: *& progressus pusillum procidit in faciem suam orans*. Hoc etiam usurpavit Lucas nunc Petrum referens Christo ad pedes abjectum, *procidit ad genua Jesu dicens &c.* προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ἰησοῦ λέγων &c. cap. 5. v. 8., nunc hominem exhibens lepra confectum

recu-

recuperandæ cupidum sanitatis, *procidens in faciem rogavit eum*, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ, v. 12. Hoc idem Lucas non solum ubi cap. 17. v. 16. de Samaritano leproso loquitur, qui valetudini restitutus *dedit gloriam Deo*, ne ingratus in Medicum tam beneficum videretur, *cecidit in faciem ante pedes ejus gratias agens*, sed etiam capite Act. 10. v. 25. ubi de Cornelio differit, qui se humi suppliciter ad Petri pedes prostraverat, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν, *procidens ad pedes ejus adoravit*. Quem statim Petrus divinos a se honores, ut par erat, rejiciens merito attolli jussit, hac allata ratione, *surge*, *& ego ipse homo sum*, ratione porro eadem, ac simili, qua cap. 14. v. 14. Paulus, & Barnabas vix Lystrenses deterrere potuerunt, ne sibi coronatos tauros immolarent, divinosque cultus, tanquam Numinibus, adhiberent. *Viri, quid hæc facitis? Et nos mortales sumus similes vobis homines*, cultus autem ejusmodi, quo nos venerandos putatis, uni præpotenti Deo, qui cælum, ac terram condidit, tribuendus.

Nec Dea sum, dixit, nec sacri thuris honore
Humanum dignare caput, ne nescius erres (a).

Ad hæc in eandem, qua Matthæus, & Lucas rationem loquitur Paulus cap. 1. prioris epistolæ, quæ est ad Corinthios v. 25. *cadens in faciem adorabis Deum*, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσεις τῷ Θεῷ. Gemina scripserat accommodate ad rem nostram deliciæ Christi Joannes Apocal. cap. 19. v. 4. de senioribus ante divinum solium in genua provolutis, paucisque interiectis, de se coram Angelo humi strato, ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ *cecidi ante pedes ejus*, *ut adorarem eum*. *Talis enim apparuerat Angelus*, interprete docto in primis, & nobili Augustino, *ut pro Deo posset adorari*, *& ideo fuerat corrigendus adorator* 4. Reliqua prætereo consulto, veritus, ne hæc ipsa nimium multa esse videan-

(a) Sybil. apud Ovid. Metam. lib. 14.

4 Lib. 7. quæst. in Gen. quæst. 61. Duobus Angelus argumentis cultum sibi ab Joanne adhibendum repudiat. Primum, quod ipsius σύνδουλος, idest *conservus* sit, quasi dicat: quicumque Deo famulatur, ei cultus divinus deferri non debet; sed ego juxta, ac tu, etsi excelsiori loco positus sim, Deo famulor, non debes igitur divinum mihi cultum deferre. Equidem Hugo Grotius (in explicat. Decal. ad præcept. 2.) docuit, cultum, quem Angelus respuebat, civilem fuisse, eam vero ob caussam repudiatum ab Angelo, quod ambo Christi jam Angelorum capitis ministri essent, ac pares dignitate; non soleant autem collegæ his inter se officiis colere, ac venerari. Sed labitur Grotius, cum ex verbis Angeli liquido pateat, id eum vetasse, quod factu nefas erat, nedum indecorum. Distinguere enim oportuit inter externum Joannis officium, quo se Angelo ad pedes abjecerat

videantur. Itaque sic constituere possumus, delecta a Matthæo verba ad exprimendum Magorum officium, *& procidentes adoraverunt eum*, abundanter ostendere, hos nostros divinum cultum Jesui Christo impendisse, eundemque idcirco divinitatem illis suam certis documentis patefecisse. Quandoquidem in sacris novi fœderis tabulis verba illa, aut eorum simillima ad significandum honorem, pietatisque testimonium, quod uni Deo debetur, constantissime usurpantur.

II. Præterea quamquam verbum *adoro* non eandem semper vim habeat, sed varia, commutabilis, multiplex subjecta verbo sit

rat, & cultum quem erat eidem provolutus in genua præstiturus: *cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum*. Quo ex loco planum est, ac perspicuum, finem in primis reprehendi in Joanne, ob quem ejus officium, ac pietas culpa non vacasset. Neque enim erat illicitum ad Angeli pedes se se prosternere, cum beatæ illæ mentes, etsi repugnent hæretici, dignæ oppido sint, quæ ab hominibus pie, religioseque honorentur; sed idcirco monetur, reprehenditurque Joannes, quod eo consilio se se in terram prostrasset, ut divinos honores Angelo adhiberet. Atque hinc Angelus non tam reprehendit, quod fecerat, quam prohibet, ne quod erat facturus, Apostolus faciat: *ὅρα μή*, *vide ne feceris*. Nego autem, Angelum cultum illum eo tantum nomine abs se rejecisse, quod Joannes personam, munusque Apostoli tueretur. Ex alio enim Apocalypsis loco hujus simillimo perspicue liquet, interdictum Angeli ad omnes universim homines pertinere. Sic quippe cap. 22. v. 9. &c. Joannes ipse commemorat, *cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc ostendebat. Et dixit mihi, vide ne feceris: conservus enim tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum*, *καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου*, *& eorum, qui servant verba prophetiæ libri hujus*. *Τῷ Θεῷ προσκύνησον*, *Deum adora*. Quibus verbis non solum prophetæ, sed reliqui etiam religiosi, sanctique moribus homines, qui Deo obtemperant, designantur, quemadmodum ipse Crellius Grotio amicissimus explicavit. Eth. Christ. lib. 3. cap. 6. At Grotius græcorum codicum posthabita fide, immo ratione etiam reclamante, particulam, *&*, in extrema orationis parte audacter sustulit, genio ut suo indulgeret. Primum igitur Angeli argumentum, quod scilicet *conservus* esset Joannis, evidenter, ut opinor, ostendit, cultum Dei peculiarem, & proprium fuisse sibi Apostolum delaturum. Alterum petitur ex verbis illis, *τῷ Θεῷ προσκύνησον*, *Deum adora*, quæ ex divino præcepto solius Dei latriæ cultu adorandi desumpta sunt, atque hanc subjectam habent sententiam: cultus ejusmodi, quo me veneraturus es, uni Deo adhiberi debet; vide igitur, ne in famulum transferas. Et sane nisi verba hunc in modum accipias, nemo non perspicit, in ratione, quam ille protulit, nihil ponderis inesse posse. Manet ergo, ratumque est, in Joannis testimonio, quod Grotius exagitavit, supremum honoris genus, quod summo Deo tribuimus, designati. Atque hinc Socinianos illos refelles, qui Christo humani generis Servatori divinos cultus adhibendos esse confirmant, sempiternam tamen originem, atque divinitatem parum sibi constantes eripiunt. Ut merito Leibnitius in epist. 213. ad Crozium (Tom. I. epist. ad divers. edit. Lips. 1734.) scripserit, prudentius hac in parte Mahummedis, quam Socini asseclas facere. Nihil enim causæ est, cur rem creatam cultu, qui Deum deceat, venerandam tibi, & colendam existimes,

ſit notio, conſentiente tamen Simonio (*a*); cum ad Deum tranſfertur, adorationem vere, proprieque dictam ſignificat; conſtat autem, teſtimonium Matthæi referri ad Chriſtum, atque hunc Dei eſſe Filium, atque natura Deum; accipiatur igitur, neceſſe eſt, de cultu illo, non quo interdum homo hominem veneratur, ſed quem Optimo, Maximoque Deo religionis cauſſa tribuimus. Argumentationem hanc nobiliſſimo, & ſobrio tamen Critico Honorato a S. Maria, quem honoris gratia nomino, acceptam refero, videturque primo adſpectu firmiſſima; ſed ne diſtinctionum illa calliditate, quæ ſibi familiariſſima, elabatur Simonius, novis a me præſidiis diligentius munienda eſt 5. Principio quis neſciat, in novi Teſtamenti libris tertio quoque fere verſu hæc verba legentibus objici, *adorent eum*, *adoraverunt eum*, *adoravit eum*, & id generis plurima, neque tamen ad Chriſtum veluti Regem, vel hominem, ſed tanquam Deum referri? Sed hæc omittamus, atque ad alia ſe ſe convertat oratio, nominatimque ad celeberrimum Davidis oraculum, quod Pſal. 71. in hæc verba editum legimus. *Coram illo procident Æthiopes ..... Reges Arabum, & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſervient ei*. Noſtis, tacente me, loqui hic Auctorem de exteris gentibus, barbararumque nationum Regibus ad Chriſti cultum, religionemque adjungendis, ac verba *procident*, *adorabunt eum*, de Chriſto tanquam Deo eſſe accipienda. Quanto igitur magis exagitatum Matthæi locum his conjunctim verbis, *procidentes adoraverunt eum*, expoſitum de Chriſto ut Deo intelligamus neceſſe eſt? Loca enim ſimilia, & in quibus præſertim res eadem agitur, niſi ſi quid aperte obſtet, & impediat, in eandem debemus interpretari ſententiam. Adde, quod etſi regiam

(*a*) In cap. 2. Matth. & in Diſſert. Crit. paſſim.

5 Etſi enim concedet Simonius, Matthęi verba ad Chriſtum referri, eumque Dei eſſe ab infinito tempore Filium, reſpondere tamen poterit, incertum eſſe, atque in controverſia poſitum, an id Magi didicerint; quę tamen cognitio neceſſaria eſt, ut illorum cultus ad divinum aſſurgat. Operam igitur, atque oleum perdidit Honoratus, qui tam multis in eo argumento verſando ingenii vires exercuit. Loc. cit. art. 5. tot. §. 2. Huic ſimile eſt alterum, quod infra §. 4. num. 1. in hanc rationem propoſuit, & in quo maximum aliunde, atque firmiſſimum ſuę cauſſę prędidium collocavit. *Scripturæ divinæ*, inquit, *fideſque nos docent, Regem, et Meſſiam per Prophetas Judæis promiſſum ..... verum Filium Dei fuiſſe; atqui perhibet fides, eum, quem in Præſepi Magi adorarunt, quique adorationis eorum terminus fuit, eundem fuiſſe, ac Regem, et Meſſiam per prophetas Judæis promiſſum .... conſequens igitur eſt, infantem, coram quo Magi prociderunt, et in quem adoratio illorum ferebatur, verum fuiſſe Dei Filium*. Rectiſſime concluſum eſt. Sed quis non videat, argumento ejuſmodi Simonium non confutari, nec premi. Neque enim noſter de Filii divinitate altercatur.

giam Magis dignitatem abjudices, diffiteri tamen non potes, Magos gentium esse primitias, adeoque oraculum ex parte saltem in illis exitum habuisse. Quare cum quos David prænunciat, adoraturos Christum, ii sine dubio tanquam Deum essent adoraturi, relinquitur, multo verius Magos primitias gentium eodem ritu, ac studio Christum puerulum adorasse. Atque argumentum ad obtinendæ caussæ spem plus adhuc habiturum est auctoritatis, & ponderis, si Magos, duce præsertim Baronio, regia dignitate floruisse existimemus; id quod, etsi plures repugnent Theologi, ad veri tamen similitudinem proxime accedere arbitror. Sic enim divino spiritu concitus, ac plenis magnificentiæ verbis vaticinatus est Isaias: *ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui* (a). In hoc, & superiori Davidis oraculo, ut apposite pererudito Berti observatum (b), tria prædicuntur, lumen, ac splendor ortus, munera afferenda, regia dignitas, ac potestas. Priori oraculo complementum stella attulit, quæ in Oriente a Magis conspecta, alteri ipsi Magi sua divino puerulo munera liberaliter offerentes; cur & tertium completum non fuisse censebimus, nec regium Magis adjudicabimus principatum? Tunc autem fateri ob hanc etiam caussam cogetur Simonius, beatissimos illos Reges Christum veluti Deum veneratos fuisse, neque in alium sensum Matthæi testimonium posse a se commode detorqueri. Certe quin Davidis oraculum in Magorum ad Christum adventu exitum satis felicem habuerit, adduci in quæstionem non posse, diserte, atque id pluribus docuit religionis defensor, propugnatorque plane magnanimus Eckius (c). Sed nescio, quo me animi impetus, & nimius differendi ardor abripuit. Nam imprudens controversiam inii de Magorum dignitate, & ego non consuevi datam semel fidem rescindere. Mihi ergo benevolus Lector ignoscet, quando, ut quæstionem illam ingrederer, non voluntas fecit, sed ratio disputationis vel invitum coegit.

III. Nos autem, ut cœpimus, persequamur, & postquam ex ipsis Matthæi verbis adversariorum errorem diligenter refellimus, nunc ex adjunctis, vel ex sacra Magorum historia caussam hanc transigamus. Duo Simonius, Grotius, atque Basnagius, anticipata opinione seposita, animadvertant, rogo, stellam, quæ viam nostris ad Christi incunabula aperuit, & quo tandem in statu venerandum a se Regem repererint. Deus igitur prodigio sane nobilissimo Magos accivit, jubens, ut nova in Cœlo stella magistra, & dux itineris oriretur. Est ne credibile, tantum a Deo

C alla-

(a) Cap. 60. v. 3. (b) Loc. cit. num. 2. (c) Homil. 2. de Epiph.

allatum fuisse prodigium eo demum consilio, uti Magi civilem nescioquam venerationem infanti Filio exhiberent, eidemque hujus rei gratia ex tam dissitis regionibus in viam se darent? Sciant adversarii, forte si nesciunt, cum miraculis utitur, rationes habere Deum gravissimas, atque ex miraculorum præstantia divinorum consiliorum magnitudinem, ut ita dicam, & excellentiam esse æstimandam. At quis non statim intelligat, divinæ sapientiæ longe magis consentaneum fore nostros illos idcirco lucidissimo sidere ab ipso usque Oriente accersivisse, ut divinos divino Filio debitos honores tribuerent, eundemque veluti Deum ex animo revererentur, & colerent? Alioquin cui bono, amabo vos, tantus miraculorum apparatus, vel saltem tam illustre, tam stabile, tam diu continuatum prodigium, si unum Judæorum Regem, nihil præterea aliud, erant Magi agnituri? Profecto sacrorum librorum testimonia passim loquuntur, Christum jam natu grandem eo in primis consilio tam splendida edidisse prodigia, ut suæ Judæis divinitatis, ac numinis cognitionem ingigneret. Qua de caussa Lazarum, delicias, & amores suos, mori consulto voluit, etsi commodum de ægra illius valetudine admonitus, ut inde revocandi ad vitam hominis occasionem arriperet, & amplissima in Deum gloria redundaret (*a*). Peropportune eam in rem Augustinus. *Ipsa mors non erat ad mortem, sed potius ad miraculum, quo facto crederent homines in Christum, & vitarent veram mortem.*

Confecto tandem itinere, Magi quæsitum abs se se Regem reperiunt. Quo tandem in loco, quo statu? Obscuro, humilique in loco reperiunt, ad extremam redactum inopiam, rudibus vestibus squallentem potius, quam amictum, servis, cohortibus, rebus omnibus destitutum, talem, ut verbo dicam, in quo ne tenue quidem regiæ majestatis indicium. Nihil tamen animo commoti ad illius se pedes demisissime abjiciunt, nec venerantur solum, sed amplissimis etiam ornant muneribus. Quis autem sibi inducat in animum, ad hæc se Magos officia tam alacriter demissuros fuisse, nisi interiori quodam lumine illustrati in ea pueruli specie, qui tam afflicta esset conditione, summum latere Deum, unigenamque Dei Filium intellexissent, dignum idcirco, quem studiosissime colerent, cujus opem, patrociniumque implorarent, erga quem & prece, & obsecratione humili, ac supplici uterentur? Apage ergo conjecturas. Apage ineptias. At persuasi erant, inquis, de regali pueri dignitate. Hic vero tu mihi facis delicias. Nam quid, per fortunas, attinebat ad Magos, atque hos, nisi Re-

(*a*) Joan. cap. 11. v. 4.

Reges, viros certe quidem amplissimos Judæorum Regi se se ad pedes provolvere, & de quo nihil essent Judæi solliciti, hunc tanto dolore capitis quærere, canino ritu adorare, puerulum præsertim, a quo nihil sibi, rebusque suis metuere potuissent, quocum nullum illis negotium? Deum, mihi crede, Deum, non solum Judæorum Regem spectarunt. Numquid enim de potestate mentis existi? Nam si Græcis res erat odiosissima sic seipsos abjicere, atque prosternere, ut ne adduci quidem possent, cum Reges imperii gloria potentissimos convenirent (Not. 3.), quanto, quanto æquius Magi præstare puero id officii detrectassent, puero, inquam, despicatissimo, eidemque non Regi suo, immo qui ab omnibus imparatus esset fortunæ præsidiis, tantum abest, ut regio cultu, atque apparatu nitesceret? Nonne statim ac Magis tam miserabilis rerum facies ante oculos obversata est, se insigniter ludificatos putassent, quacumque tandem via natum esse Judæorum Regem didicerint, nisi si vidissent animo, quod non cernerent oculis? Divine igitur Joannes Chrysostomus hom. 8. in Matthæum. *Quid illud est, quod Magis puerum adorare persuaserit? Nam neque ipsa Virgo erat nobilis, nec domus, in qua habitabat, illustris, nec quidquam ex his omnibus, quæ videbantur, ejusmodi erat, quod Magis admirationem faceret, eosque ad puerum alliceret adorandum. At vero illi non modo adorant, sed etiam, apertis thesauris suis, offerunt munera, & munera certe Deo, quam homine digniora. Thus siquidem, & myrrha ipsi potissimum congruebant. Quidnam igitur illud est, quod eis, domo, & patria relicta, tanta itineris spatia transire persuaserit? Quod procul dubio fecit & stella, quam viderant, & a Deo donata lux, quæ illorum mentibus quasi aliud quoddam sidus effulserat, eosque paullatim ad perfectiorem scientiam provehebat. Cum enim essent cuncta alia vilia, nisi istud eorum animos incitasset, nunquam profecto tantum illi honoris parvulo detulissent. Idcirco nihil ibi de sensibilibus istis grande conspicitur, sed angustum tugurium, ac vile præsepium, ac inops Mater, ut melius nuda Magorum philosophia claresceret; & ut discas, quia non tanquam homini tantum, sed etiam tanquam Deo auctori omnium supplicarint bonorum.* His gravissimis argumentis rationes a me productas aureum fundens orationis flumen Chrysostomus roboravit. Quamobrem sive ipsa in se Matthæi verba consideres, sive cum aliis divinorum voluminum testimoniis conferas, sive denique rei adjuncta, vel totam Magorum historiam attente recogites, vides mehercule, piissimos Magos religioso ritu, & cultu pue-

rulum Christum veneratos fuisse, neque adeo Deum esse Optimum Maximum ignorasse. Eo igitur significatio verbi, quod in controversia positum, trahenda est.

7. Post hæc autem, quos in græcis litteris progressus fecerimus, nihil attinet dicere, nec, si fecissemus, diceremus tamen. Nam cum omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenii, & doctrinæ multo molestissima, decetque homunciones non ample, nec elate de se, sed humiliter, demisseque sentire. Divina isthæc est Christi optimi lex, cui utinam, ut sæpe multis in ore est, sic diligenter servirent! Verum, quod olim de Atheniensibus Cicero (*a*), nos sæpissime quæ recta sunt, præclare videmus, facere nolumus. Tantum a verbis facta distant. Hoc unum igitur scio, me neque Horatianum illud præceptum:

.... Vos exemplaria græca
Nocturna versate manu, versate diurna (*b*),

dissolute negligere, & ex ipsa græcorum verborum formula, quam Matthæus delegit, planissime confirmasse, prostratos in terram Magos Christo honores Deo debitos detulisse. Sed quorsum hæc? Ut intelligatis nimirum, esse a me Simonii occupatum perfugium, qui non raro, nec satis modeste contendit, neminem unum de sacrarum litterarum locis rite ferre posse judicium, nisi linguas exoticas egregie calleat. Quamquam, etsi linguarum scientiam jure, ac merito in Interpretibus commendemus, certum est tamen, quod recte ait Bossuetius (*c*), religionis dogmata ab exquisita quadam linguarum notitia non pendere, nec eadem loquacibus permittenda esse Grammaticis, sed ad constantem Ecclesiæ Traditionem, purioresque Theologiæ fontes, tanquam ad judices, referenda. Sed ego ut Simonio singularem exoticarum linguarum cognitionem, & peracre ingenium libenter concesserim, sic rerum divinarum scientiam, quam Theologiam dicimus, magnopere non inviderim.

8. Samuelem vero Basnagium est hic, cur aliis quoque nominibus refellendum existimem. Satis enim secum hominis non cohæret oratio, qui Christum a Magis tanquam Regem cœlestem ab initio agnitum dixerit, nec eorum tamen venerationem, & cultum ad divinitatem assurrexisse consentiat. Etenim cœlestem Regem non alium possis cogitatione informare, nisi qui in cœlum imperium habeat, Deum, nullusque ex hominum genere, quibuscumque tandem divinis muneribus affluat, cœlestis Rex haberi,

(*a*) De Senect. cap. 18. (*b*) In Art. Poet. (*c*) Docum. I. ut supra pag. 537.

ri, dicique poteſt. In ſacris vero libris Deo id nominis ſæpiſsime attributum agnoſcimus. Quocirca ſi Magi de Baſnagii ſententia vagientem in cunis Chriſtum veluti cœleſtem Regem coluerunt, conſequens illud eſt, ut etiam tanquam Deum caſte, integreque coluerint.

9. Sed hactenus ſacrarum litterarum auctoritate pugnavimus; nunc ex doctrina, quam Majores nobis noſtri per manus tradiderunt, argumentationem inibimus. Nam cum illi uno ore, ac voce in hanc conſpirent ſententiam, a Magis divinos Chriſto honores religioſiſsime fuiſſe habitos, mirus eorundem inter ſe ab omni antiquitate conſenſus graviſsima nobis ad coarguendos adverſarios adjumenta, atque præſidia ſubminiſtrat. Quoniam vero Simonius ductum hinc argumentum varia ratione, & via conatur eludere, Traditionemque hanc firmam, certam, conſtantem ſe nuſpiam deprehendere paſsim pronunciat, neceſſe eſt, ut rem quaſi oculis accuratione ſumma ſubjiciam, quo demum lumen illi clariſsimum in tantis erroris, & inſcientiæ tenebris præferatur (Abeſt verbis injuria, ita enim de ſe noſter hic confitetur). Video igitur, me paullo longiorem futurum, ſed orationis, ut ſpero, longitudinem ipſa rerum varietas, & delectus, ipſa argumenti nobilitas ſuis diſtincta ſententiarum luminibus cum fœnore compenſabit.

I. Ordiar autem a Patribus, qui ſecundo ſæculo floruerunt, Juſtino, atque Irenæo. Nam Juſtinus in Dialogo cum Tryphone Judæo Epheſi habito *conceptis verbis affirmat*, ut ſcribit Honoratus a S. Maria, *Magos ad præſepe accedentes e tenebris Idololatriæ in veri Dei lucem vocatos fuiſſe*. „ Ad veri Dei cognitionem pervenerunt „. Verum candide fatendum eſt, nihil eruditum illum Scriptorem afferre, cum hæc verba, quorum alioquin magna eſſet auctoritas, nuſquam in Juſtino compareant. Sic ergo egregius Philoſophus in loco, ad quem virum doctiſſimum digitum ſuſpicor intendiſſe. *Nam & quod dicit Iſaias, accipiet virtutem Damaſci, & ſpolia Samariæ, ſignificabat nefarii Dæmonis, qui Damaſci habitabat, poteſtatem a Chriſto, ſtatim atque natus eſſet, victum iri; quod quidem factum eſſe demonſtratur. Magi enim, qui ut ſpolia rapti fuerant ad malas quaſque actiones, ad quas eos ille Dæmon impellebat*, ἐλθόντες, καὶ προσκυνήσαντες τῷ Χριστῷ, φαίνονται ἀποστάντες τῆς σκυλευσάσης αὐτοὺς δυνάμεως ἐκείνης, *ubi Chriſtum adoratum venerunt, defecere, ut manifeſtum eſt, ab ea, quæ illos ut ſpolia rapuerat, poteſtate*. N.78. edit. Maurin. Cur autem, Juſtino judice, Magi a nequam Genio defecerunt,

nisi

nisi quod in Christum crediderint, eumque potentissimum esse Deum perviderint [6]? Idem Justinus num. 88. dissolvens argumentum Tryphonis, qui proxime superiori articulo objecerat, immerito illum sempiternum haberi Deum, quem Isaias cœlestibus donis cumulatum iri prædixerat, in hæc verba progreditur: *non quod virtutis esset indigus prædictum est, venturas in eum virtutes ab Isaia enumeratas, sed quod ultra futuræ non essent. Atque illud etiam vobis testimonio sit, quod vobis dixi, ab Arabiæ Magis factum, qui cum, statim ac puer natus esset, venissent, adoraverunt eum. Nam, ut in lucem editus est, suam virtutem habuit.* Quo loco cum ex cultu a Magis eidem adhibito, cœlestibus Christum non eguisse muneribus, sed ab ineunte ætate naturalem ei virtutem fuisse insitam Justinus ostenderit, id sibi profecto vult, Arabes Magos ipsa Christi virtute, divina nempe natura concitatos fuisse, ut eundem venerarentur, & colerent. Itaque & persuasum Justino fuit, Magos in divinitatem pueri mentis acie penetrasse, & verbo *προσκυνέω*, *adoro*, quo utitur, adoratio-

6 Convenit cum Justino Tertulliano cap. 9. libri adversus Judæos dicenti: *Spolia autem Samariæ, ipsos Magos, qui cum illum cognovissent, & muneribus honorassent quasi Dominum, & Regem sub testimonio indicis, & ducis stellæ spolia sunt facti Samariæ, idest Idololatriæ, credentes videlicet in Christum. Idololatriam enim Samariæ nomine notavit, ut ignominiosæ ob Idololatriam, qua desciverat tunc a Deo sub Rege Jeroboam*. Hoc Tertullianus ab Justini differt sententia, quod Magos spolia Samariæ appellatos existimet, quia Christi fuerunt præda, non quia Diaboli, ut Justinus. Similia autem tradidit lib. 3. adv. Marcion. cap. 13., qui locus adeundus.

Ad secundum sæculum referendum etiam videretur illustre Theophili testimonium, qui sextus a Petro Antiochenam Ecclesiam gubernavit. Initio enim lib. 1. Comment. in Evang., qui in Patrum Bibliotheca latine extant, sic ad rem nostram accommodatissime: *obtulerunt Magi ei munera, aurum ut Regi, thus ut Deo, myrrham ut homini ad sepulturam*. Sed constans est Criticorum sententia, ab Hieronymi ducta temporibus, esse hos Commentarios spurios, nec ei Theophilo, qui secundo sæculo floruit, adscribendos. Labbeus tamen apud Bellarminum (De Script. Eccles. in Theophil.) non magnæ solum auctoritatis existimat, sed hominis etiam Cypriano ætate superioris. Cujus probare opinionem nequeo. Nonnulla enim in his Commentariis sunt, quæ ex latinis Patribus desumuntur, ut ex Hieronymo quatuor caussæ, cur Christus ex desponsata natus sit, ex Cypriani ad Magnum epistola insignis locus de illius corpore, & sanguine, ex eodem Hieronymo alia. Lib. 2. & 3. Et Grabius quidem in Spicil. opinatur, Hieronymum potius, & Cyprianum hæc a Theophilo mutuatos fuisse; sed quis sibi facile inducat in animum, latinum Theophili Interpretem tanto studio quæsisse verba a Cypriano, & Hieronymo adhibita, ut ea in suam interpretationem transferret? Quod si Hieronymus quatuor illas caussas a Theophilo acceperat, cur quartam, obsecro te, S. Ignatio, nullam prorsus S. Theophilo acceptam refert? Quatuor ergo horum Commentariorum libri quinto esse sæculo antiquiores non possunt.

tionem voluit Dei summi propriam intellectam. Quamobrem eadem eidem verbo subjecta esse debet sententia & aliis in locis similibus, & num. præsertim 106., ubi hæc rursus de Magis. *Cum igitur exorta esset & in cœlo, statim atque natus est, stella .... ex Arabia Magi, re ex hoc signo cognita, advenerunt, eumque adoraverunt*. Res enim non solum ex superioribus testimoniis a me explicatis, verum ex hoc etiam liquido apparet, quod in secunda Dialogi parte, unde testimonia protuli, nervos omnes contendit Justinus, ut Christum Deum esse persuadeat, eandemque, atque unicam vocem προσκυνεῖν constanter antea adhibuit, cum illum summi Dei loco venerandum a nobis, & colendum probasset. Neque vero unus Justinus sive in Dialogo, sive etiam in utraque Apologia, sed posteriores quoque Patres προσκυνεῖν pro honore, vel adoratione, quæ soli debita Deo est, identidem usurparunt. Fecit id magnum græciæ præsidium Athanasius in epistola ad Adelphium scribens, οὐ γὰρ κτίσματι ἡ κτίσις προσκυνεῖ, *non enim creaturam adorat creatura*. Fecit & Basilius, qui apud Gregorium Nazianzenum Valentis Præfecto Arianæ propugnatori perfidiæ respondit, *nullam creaturam adorare sustineo, cum sim ipse creatura Dei, & Deus esse jubear* (a). Fecit denique omnium frequentissime Cyrillus Alexandrinus libro tertio adversus Nestorium, ubi versutus Græculus verbo σέβειν, quod est *venerari*, pro λατρεύειν, & προσκυνεῖν subdole utebatur. Ex his igitur perspicue efficitur, docuisse Justinum, Arabiæ Magos Christum veluti Deum suppliciter adorasse, idque pro certo habuisse in Dialogo, ubi cum Judæo pertinacissimo, & eo quidem docto Philosopho disputaret.

II. Liquidius tamen, & apertius de Matthæi sententia judicat Lugdunensis Antistes, idemque Christi miles fortissimus 7, qui

(a) Orat. 20.

7 Frustra enim post Henricum Dodvvellum (Differt. de ætat. Iren.), & Gullielmum Cave (Hist. Script. Tom. 1. ad an. Christi 167) Basnagius

Hærentem capiti multa cum laude coronam

martyrii Irenæo nostro conatur detrahere motus Tertulliani, Eusebii, Epiphanii, Theodoreti, & aliorum silentio. Hinc quippe id unum ad summam cogi potest, eos nihil de Irenæi martyrio rescivisse, quod tamen confidenter negare a ratione prorsus alienum est. Nam quid mirum his Patribus ignotum fuisse martyrium Antistitis, qui in remotissimis Occidentis locis, & in Ecclesia adhuc obscuri nominis, exigulsque regionum terminis circumscripta sanguinem cum aliis plurimis fuderit? Certe vitam pro religione dedisse Saturninum Tolosanum, Dionysium Parisiensem Episcopum una cum sociis, Patroclum Trecensem, Fructuosum Tarraconensem, & permultos alios, qui varias Occidentis partes suo sanguine illustrarunt, tam clare compertum est, ut dubitare ne possint quidem, qui gloriæ sibi

qui puer senem Joannis discipulum Polycarpum audiverat, & cujus multa sapienter, & commode dicta memoriæ mandaverat (*a*), Irenæus. Nono enim capite Libri tertii, quem ante annum 190, ut auctor est eruditissimus illius editor Renatus Massuetus (*b*), absolverat, hæc adversus hæreticos, quos vult convincere, gravissime disserit. *Matthæus autem Magos ab Oriente venientes ait, dixisse: vidimus stellam ejus in Oriente: deductosque a stella in domum Jacob ad Emmanuel per ea, quæ obtulerunt, munera ostendisse quis erat, qui adorabatur: myrrham quidem, quod ipse erat, qui pro mortali humano genere moreretur, & sepeliretur: aurum vero, quoniam Rex, cujus regni finis non est: thus vero, quoniam Deus, qui & notus in Judæa factus est, & manifestus eis, qui non quærebant eum*. Mirum autem in modum ad id, quod quærimus, explicatio ista munerum proficit, cum præsertim ex ipsa loquendi ratione non suo illam reperisse ingenio, sed a Majoribus didicisse vir sanctus videatur. Nam quod ait Simonius (*c*), ex verbo *ostendisse* non colligi, Magos oblatorum a se munerum cognovisse mysteria, est id certe quidem minutioris Theologi. Principio pugnat cum Irenæi proposito. Deinde cum thus ex consuetudine, usuque hominum sit divinitatis indicium, vel Deo offerri soleat, dum litatur, hoc autem neque Irenæum, neque Magos lateret, quin iidem mysteria viderint, addubitare noster ille non potuit. Quod si nobis, Simonii judicio, puerulum Jesum Deum esse ideo Magi ostenderunt, quod munus elegerint, quo illius notaretur divinitas, rogo, ecquo tandem modo rem pu-

bi ducunt martyrum numerum imminuere. Illorum tamen mentionem frustra requiras in Eusebio, Epiphanio, Theodoreto, cæterisque Orientis Scriptoribus. Eusebius, cujus silentio adeo fidunt adversarii, Hippolyti sæpe meminit, opera sigillatim enumerat, fuisse Episcopum narrat, martyrem nusquam. Et tamen martyrem e vita migrasse vel ipsi Dodvvello persuasum esse debet. Nam in iis, quæ profert, Theodoreti adversus Irenæum locis, martyr appellatur, nec ab Hieronymo semel.

Supervacaneam igitur, & odiosam operam collocant qui annituntur, Irenæum ne martyrem faciant. Martyrem Hieronymus nominat comment. in cap. 64. Isaiæ, martyrem Auctor quæstionum, & responsionum sub Justini nomine (quæst. 115), martyrem Gregorius Turonensis (lib. 1. Hist. num. 29.), martyrem denique, præter Historicos, latina omnia Martyrologia ad diem 4. Kalend. Julii, & Menologia Græcorum ad diem 10. Kalendarum Septembrium. Ea vero Dodvvelli, aliorumque suspicio verentium, ne fortasse vox martyris apud Hieronymum in contextum irrepserit, & his testimoniis, & codicum omnium qui manu exarati sunt, vel formis publicis prodierunt in lucem, auctoritate aperte satis, atque evidenter refellitur.

(*a*) Iren. ap. Euseb. lib. 5. Hist. Eccles. cap. 20. edit. Vales.
(*b*) Dissert. 2. in Iren. (*c*) Dissert. Crit.

putandi ipsi sunt ex Irenæo ignorasse? Neque enim alia de caussa pueri divinitatem, ac numen thus nobis designat, nisi quod Deo ex veteri hominum instituto offeratur. Suapte enim natura designare, ut opinor, non potest, ac, si quidem posset, haud dubie designasset & Magis. Quorsum ergo responsum recidat, videtis. Eodem accedit, quod, ut Simonius loquitur (*a*), divina providentia factum est, ut ea Magi deligerent munera, in quibus tantum mysteriorum inesset. Tam parum autem liberaliter egisse Deum fingemus, ut quos ad habendum munerum delectum permoverat, eisdem postea occultam esse, & incognitam significationem voluerit?

III. Quoniam ergo Simonius frustra se torquet, ut Irenæi auctoritatem imminuat, venio ad Patres, qui tertio sæculo de religione scripserunt, Tertullianum de Latinis, de Græcis Clementem Alexandrinum, Origenem, & Gregorium Thaumaturgum. Quamquam Tertullianus jam supra (not.6.) prodivit in medium, poteratque idem ipse commodius (nam quo antiquior, illustrium virorum plus valet auctoritas) in sæculi secundi Scriptoribus numerari. Docente enim Jacobo Pamelio, librum adversus Judæos anno 199. Tertullianus composuit, Alterio Saturnino, & Annio Trebonio Gallo Consulibus. Quæ cum sint, Tertulliano dimisso, ad Clementem Alexandrinum progredior.

IV. Hic tertio ineunte sæculo floruit, Origenemque inter alios erudivit, qui etiam in demortui Præceptoris locum in publica Catechesium Schola successit, jubente Antistite Alexandrino Demetrio. Ac Clemens quidem Magorum mentionem injiciens thuris, ac myrrhæ silet mysteria ab Irenæo, ut vidimus, celebrata; non obscuris tamen indiciis docuit, aurum illos Jesui Christo offerentes divinitatem ejus præ oculis habuisse. *Lapis quidem certe pretiosus, vel margarita, vel smaragdus*, inquit, *ipsum Verbum significat. Aurum autem rursus est ipsum Verbum ab interitu alienum ..... Atque ipsi quidem nato aurum obtulerunt Magi, quod est regni symbolum; manet autem hæc corona immortalis ad imaginem Domini: non enim veluti flos flaccescit* (*b*).

V. Est autem aureus discipuli Origenis locus in egregio opere adversus Celsi Epicurei librum conscripto, & is quidem eo gravior, & illustrior, quo longius hoc opus sive doctrinam, sive diligentiam, ætatemque Auctoris consideres, cæteris Origenis operibus sapientissimorum hominum judicio antecellit. Hæc igitur in priori libro (*c*) de Magis perhonorifice prædicat. *In*

(*a*) Loc. cit. (*b*) Pędag. lib. 2. cap. 8. (*c*) Num. 60. edit. Maur.

Judæam venerunt pro certo habentes, quempiam Regem natum esse, quamvis & quodnam regni genus habiturus, & ubi nasciturus esset, ignorarent: sumptisque secum muneribus, quæ veluti symbola illi, qui ex Deo, & homine mortali esset, ut ita dicam, compositus, darent, postquam didicerunt, ubinam natus fuisset, ut Regi aurum, ut morituro myrrham, ut Deo thus obtulerunt. En, Richarde Simoni, quid tandem Origenes in illos proferret, & scriberet, qui una cum Celso religionem nostram palam de impietate postularent, & maledictis proscinderent. En quomodo aperiat, & declaret, quam tuetur sententiam, eandem in nostrorum omnium animis penitus insedisse. Itaque, ut majus testimonio pondus accedat, nihil opus est cum Bossuetio (*a*) sumere, Origenianos in Celsum libros sub ipsum vexationum tempus elaboratos fuisse. Scripti sunt enim, cum a multis annis summa in Ecclesia pax, & securitas, etsi maxima in imperio rerum esset confusio, ut hic Auctoris locus luculenter patefacit. *Neque exterorum metu nostrum institutum confirmari vel hinc patet, quod jamdiu sit, cum sublatus est ille metus. Tamen crediderim, tranquillitatem illam, quod ad hanc vitam a Fidelibus transigendam pertinet, non diu duraturam esse. Nam qui nostram omnibus modis doctrinam calumniantur, putant, caussam tantæ, quæ nunc est, rerum perturbationis eam esse, quod Fidelium numerus increverit, neo eos profligandos curent præsides, ut superioribus temporibus factitatum* (*b*). Pergit interea Origenes, & postquam Magos tradiderat, Christo veluti Deo thus dedisse muneri, rem exinde confirmat, quod eorum in Christum pietati, ac studio magnum divinitus præmium delatum est. *Sed quoniam Deus erat Salvator ille generis humani Angelis, qui hominibus auxilium præstant, longe sublimior, Angelus Magorum, qui Jesum adoraverant, pietati præmium retulit admonens, ne redirent ad Herodem, sed per aliam viam reverterentur in regionem suam.* Persuasum igitur Origenes habuit, Magis divinitatem Christi exploratam fuisse, quemadmodum etiam nobilissimus, atque sanctissimus ejusdem discipulus Gregorius cognomento Thaumaturgus, cujus testimonium brevitatis cupidus prætermitto [8].

VI. Nam

(*a*) Docum. 2. ut supra. (*b*) Lib. 3. num. 14.

8 Vid. Orat. in S. Theophania, quam tamen si cum Natali Alexandro, Dupinio, Caveo, aliis genuinum esse Gregorii fœtum repugnes, nec mihi inficiatione rei efficies, neque hic ego pugnaciter litigabo. Consultius erit communem Chronologorum, atque Historicorum errorem de anno, quo vita functus Gregorius est, ob oculos ponere, eique certiorem alium annum subrogare. Omnes,

quos

VI. Nam quarto sæculo tot nobis Patres se offerunt, qui lumen huic loco suis sententiis, atque suffragiis attulerunt, ut, quod alii ambitiose magis, quam vere, ego certe verissime usurpare illud possim, difficillimum esse, singulos enumerare si velim, orationis exitum invenire. Quapropter adhibebitur a me certa ratio, moderatioque dicendi. Dignus est autem, qui audiatur Eusebius, apud quem Magi in primo Historiæ libro Herodi Regi significant, incredibili se efferri studio natum puerum, *utpote Deum*, *adorandi* (*a*). Dignus Gregorius Nazianzenus, qui nostros ad imitandam religionem Magorum, perspectamque omnibus pietatem etiam, atque etiam hortatur in hæc verba: *cum stella curre, cum Magis dona offer, aurum, thus, & myrrham*

 ut

quos ego legerim, Auctores (illos intelligo, quorum opiniones confutatione dignas existimem) Gregorii mortem in anno 265, vel 266. constituunt. Anno 266 magnus Cardinalis Baronius, cui Pagius (Notis ad hunc ann.), Labbeus (De Script. apud Bellarm.), aliique plurimi assentiuntur; anno autem 265 Natalis Alexander, Caveus (Hist. Script. ad an. 254.), &, qui alias nemini solet diligentia concedere, investigator antiquitatis acer, & assiduus, Bertius (Differtat. Histor. 4. in 3. sęc. §. 24). Nituntur fere huic argumento, quod post Antiochenum primum Concilium, cui Gregorius interfuit, summum ubique de illo silentium. Sed lapsi sunt viri alioquin doctissimi, cum ex Libello Synodico perspicue pateat, Thaumaturgi mortem in annum saltem 270 differendam esse. En aureum Libelli ejus locum, quo moveor, num. 27. *Synodus divina, & sacra provincialis, Antiochiæ collecta (cujus præses erat Helenus Tarsi Episcopus; Theodorus Mopsuestiæ; miraculorum effector Gregorius, Cæsareæ Ponti . . . . & Malchion Antiochiæ sanctissimus), quæ deposuit, & abdicavit Paulum Samosatenum, qui nihil aliud, quam Annas, & Caiphas de Christo docuit.* Sunt autem postrema Antiochena Comitia, in quibus Paulus damnatus est, & redactus in ordinem, anno habita 270, quemadmodum inter recentiores Chronologos convenit, & nos etiam in Differt. de Voce Homousion &c. §. 4. ostendimus. Cum ergo in his Comitiis noster adfuerit, efficitur, ejus obitum ad annum 270, vel paullo post referri oportere. Libellus porro Synodicus Harduino, Labbeo, Fabricio, cæteris exploratæ est auctoritatis, & fidei, vocaturque ab Allatio (De consens. &c. pag. m. 455.) *Synodicon accuratissime confectum temporibus Photii*. Omnium primus illum edidit Joannes Pappus Argentoratensis Theologus, qui falso tamen Nicephoro Patriarchæ Constantinopolitano Chronici auctori adjudicavit. Nicephorus enim anno 828 jam e vivis excesserat, Libelli autem auctor res anno 869 gestas commemorat.

Cæterum, ne quid dissimilem, hunc de Gregorii morte Scriptorum errorem primus ipse per se deprehendit, & vidit Collega meus Joannes Baptista Curlus, ut latius ex perutili illius opere, cui jam extrema accessit manus, intelliges; si quidem modestia hominis nihil impediet, quo minus emittatur in lucem. Quæ dicta idcirco volui, ut amicitiæ, fideique erga illum meæ publica hinc eluceat, atque perpetua significatio.

(*a*) Cap. 8.

ut Regi, ut Deo, ut tua caussa mortuo (*a*). Dignus præterea illius frater natu minor Gregorius, & Nyssenus cognomine Judæos cum Magis elegantissime conferens. *Hi munera afferunt, illi insidias struunt, hi gaudent invento, quem exquirebant, illi, nunciato ipsius ortu, formidant, hi & tanquam Deo thus offerunt, & auro dignitatem regiam colunt, & prophetica quadam gratia per myrrham mortis dispositionem significant, illi vero cunctos infantes unum in locum coactos internecione tollendos censent* (*b*). Neque post Eusebium, & utrumque Gregorium prætereundus de Latinis Auctoribus C. Vectius Aquilinus Juvencus, genere Hispanus, instituto vitæ Sacerdos, idemque bonus Poeta, qui de Evangelica Historia quatuor conscripsit Libros Constantini Magni nomine insignitos. Etenim Magi apud hunc certiorem Herodem faciunt,

.... se se stellæ fulgentis ab ortu
Admonitos, venisse diem, qua supplice dextra
Exortum terris venerabile Numen adorent (*c*).

Paullo post religiosus Poeta ita mysteria munerum explicat,

Aurum, thus, myrrham Regique, Hominique, Deoque,

vel, quod pulchrius fortasse dixerit, ut singulæ sententiæ cum singulis apte cohæreant,

Aurum, thus, myrrham Regique, Deoque, Hominique
Dona ferunt.

Fuere autem hi versus ab Hieronymo in suos deinde Commentarios (*d*) cum laudis præfatione translati, cumque olim nostris omnibus in ore essent, passimque mandarentur memoriæ, perfacile hinc apparet, Christianum populum in ea versatum fuisse sententia, Magos Jesui Christo vota suppliciter nuncupasse, & quid de illius natura, ac divinitate sentirent, suis etiam testatum muneribus reliquisse. Quæ res ad refellendam Simonii opinionem permultum valet. Porro idem facit de his nostris judicium Pictaviensis Antistes Hilarius celebratissimo, & pereleganti illo loco, de quo tot pridem controversiæ, atque tragediæ excitatæ. *Parit Virgo, ait, partus a Deo est, Infans vagit, laudantes Angeli audiuntur. Panni sordent, Deus adoratur. Ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur* 9. Hanc vero Hilarii sen-

(*a*) Orat. 38. (*b*) Homil. de Christ. nativ. (*c*) Lib. 1. Hist. Evang. (*d*) In 2. cap. Matth.

9 Lib. 2. de Trinit. num. 27. edit. Maur. Fuerunt de veteribus Felicianæ hæresis oppugnatoribus, qui Hilarii locum a Felice Urgellitano Antistite corruptum quererentur, ut inde efficeret, Christum, qua hominem, adoptivum Dei Filium

sententiam cum Ambrosius pulchre expresserit, atque exornaverit, ut ex apposita nota intelliges, alia ejus testimonia, quæ locu-

Filium dici posse. In his, præter Hincmarum, Alcuinus lib. 6. adversus Felicem: *quædam vero consueta tibi versutia immutare non times, ut in libris B. Hilarii fecisse videris: ubi ille præcipuus Doctor, & catholicus ait:* potestas dignitatis non amittitur: *tu omnino perversissime dicis*, adoptatur, *ubi B. Hilarius*, adoratur. *Carnis equidem a Magis humilitas adorata est, & mysticis munerum speciebus adorata, non adoptata*. At enim non ea ibi stat Hilario sententia, quam conjicit Alcuinus. Sententia illius est, Deum a Magis in sordidis vestibus adoratum, atque ita potestatis dignitatem non esse a Dei Filio amissam, cum ab eo caro est assumpta. Hoc est enim, esse carnem a Deo adoptatam. Quam Hilarii sententiam mire expressit, ac veluti παραφραστικῶς exposuit Ambrosius cap. 2. lib. 1. de Fide. *Ut homo cernitur, ut Dominus adoratur, latet in pannis, sed fulget in stellis. Cunæ nascentem indicant, stellæ dominantem. Caro est, quæ involvitur, divinitas, cui ab Angelis ministratur. Ita nec dignitas naturalis majestatis amittitur, & assumptæ carnis veritas comprobatur*. Ubi caro Ambrosio *assumpta*, quæ Hilario dicitur *adoptata*. Quare non est hæc profecto de Hilarii sententia adoptio Christi in Filium, qualem sibi in humilitate carnis adoptata apud Hilarium Alcuinus fingebat, sed carnis est adoptio, scilicet naturæ humanæ, qualem idem Hilarius in psal. 127. vocat *adoptionem corporis, quod ex virgine præsumpturus esset*. Unde res ipsa postulat, ut de carne assumpta scripserit *adoptatur*, non *adoratur*. Quam scripturam retinent antiquissimi Codices, Vaticanus præsertim ineunte circiter quinto sæculo, ut auctor est Mabillonius lib. 5. de re diplom. exaratus, Colbertinus, & alii ante Felicis ætatem perscripti, immo etiam reperit in libris suis B. Thomas Aquinas, nisi quod pro *carnis humilitas* legebat *carnis humanitas*. Hilario igitur idem est, esse carnem a Filio Dei adoptatam, ac naturam humanam in personæ unitatem sibi adscitam, atque conjunctam. Etsi enim Dei Filium humanam sibi naturam adoptasse affirmaverit; diserte tamen negat lib 3. num. 11. esse Christum Filium Dei adoptivum. *Hic enim*, inquit, *& verus, & proprius est Filius origine, non adoptione; veritate, non nuncupatione; nativitate, non creatione*; quod etiam lib. 6. num. 44 & 45. uberius explicavit. Nollem ergo, dictum Gabrieli Vasquezio, peracuto de Schola homini, excidisset, vix aliquem bonum sensum apud Hilarium expiscari nos posse in verbo illo *adoptatur*, pro quo legit ipse, *adoratur*. Quod enim homo Latinus elegantiori vocis usu, nullo ad Filium respectu habito, carnem hominis dixerit a Deo adoptatam, quis mihi id verbi impietatis coarguat? Nisi vero adoptandi verbum ita accipiendum esse velis, ut de quacumque alia re, præterquam de Filiis, ejus usum Latinis omnibus interdicas. Quod non facile, ut arbitror, latinæ linguæ copia patietur. *Adoptare* enim generatim idem est, atque eligere, adsciscere, suscipere, assumere, quidquid tandem illud sit, quod adsciscitur. Obviam passim se nobis faciunt apud Latinos exempla. Varro apud Nonium in re militari: *referentibus centurionibus, adoptati in cohortes subibant*. Cicero in Verrem: *quem sibi illa defensorem sui juris adoptavit*. Plinius in Proœm. lib. 16. de insitione: *pomiferæ arbores sive illæ ultro, sive ab homine didicere blandos sapores adoptione, & connubio*. Eademque elegantia, & venustate Ovidius: *fac, ramum ramus adoptet*. Atque ad extremum in Cod. Justin. lib. 11. tit. 11. leg. 1. *quod in cultu, ornatuque nostro sacrum, & adoptabile est*, (scilicet assumi, vel adhiberi potest), *id facere privata temeritas non præsumat*.

cupletissima alioquin sunt, exscribere supersedeo (*a*). Quibus autem argumentis rem, de qua agitur, Chrysostomus demonstrandam susceperit, supra opportunius docui (§. 6. III.); quin etiam totas fere Homilias sextam, & septimam possem, si vacaret, producere. Nam Basilius Magnus (*b*), Epiphanius (*c*), Auctor Epigrammatis Claudiano attributi (*d*), alii suis quique locis adeundi. Etenim ex veterum scriptis, si hic Lucretii versibus uti non dedecet,

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta (*e*),

multa consulto tacita relinquentes, ne diligentiores videri dum cupimus, tædium legentibus, atque molestiam afferamus.

VII. Sed ecce ad quintum sæculum, nobis quasi insciis, delapsa interea temporis oratio est, primoque fere aditu tot, ac tantos testes ad ferendam pro Magis sententiam paratos conspicimus, ut eorum auctoritate, ac multitudine Simonius obruatur, nos autem in hoc augustissimo Majorum senatu quid primum, quid ultimum exequamur, constituere, salvo officio, vix possimus. Nam Magos ad Christi pedes abjectos ejus divinitatem probe agnovisse, & religione, qua decuit, maxima coluisse, testificantur Hieronymus, Augustinus, Maximus Taurinensis, Paulinus, Prudentius, Sedulius, Cassianus, Cyrillus, Petrus Chrysologus, Leo Magnus, Arnobius, Gelasius, atque, ut mittam reliquos, Eusebius Emisenus. De Hieronymo quidem mox vidimus. De Sedulio, Prudentio, Gelasio infra commodius (§. 15). Arnobium juniorem (*f*), Ma-

mat. Non cadit igitur in Hilarii locum mali erroris suspicio, retinendumque est cum Petro Coustantio (Vindic. vet. Codic.), & Vallarsio (Præfat. ad Hilar.) vocabulum adoptatur, ut hæc demum plana, atque expedita oriatur sententia: etsi Dei Filius in cunis vagiat, in pannis sordeat, laudatur tamen ab Angelis, & tanquam Deus a Magis perhonorifice colitur: ex quo fit, ut nihil illius dignitati, ac potentiæ detrahatur, dum se ad humanæ naturæ imbecillitatem, & conditionem accommodat. Vide Alex. Politum nostrum Comment. in Martyr. Rom. ad diem 23. Januarii, ubi etiam omnium, quos viderim, luculentissime, clarissimeque exposuit verba a S. Ildefonso concepta, atque ad solemnem divinorum mysteriorum usum adhibita, tum illa Missæ de Cœna Domini: *qui per adoptivi hominis passionem, dum suo non indulsit corpori*: tum alia Missæ de Ascensione Domini: *hodie Salvator noster post adoptionem carnis sedem repetivit Deitatis*: quibus ex verbis, tanquam ex sententia Toletanorum Antistitum Eugenii, Ildefonsi, Juliani, quorum testata esset doctrina, ac pietas, Elipandus arripuit, Christum, qua hominem, Filium Dei esse adoptivum.

(*a*) V. Lib. 2. in Luc. num. 48.
(*b*) Homil. de Christ. nativ.
(*c*) Hær. 52. & alibi.
(*d*) Vide infra §. 15.
(*e*) Init. Lib. 3. de Rer. nat.
(*f*) Comment. in psalm. 47. in Biblioth. Pat. Tom. 8.

Maximum Taurini (*a*), Paulinum Nolæ (*b*), Cyrillum Alexandriæ (*c*) Antiſtites, qui voluerit, conſulet. Vades enim illi libenter nos damus. Auguſtinum alias appellabimus; nam locum, qui nunc eſt in manibus, pluribus rationibus acutiſsime, ut ſemper ſolet, defendit, & egregie confirmavit: nunc autem ſatis erit Auguſtinianæ ſententiæ quoddam veluti ſpecimen ex eo teſtimonio ſumere, quo Magorum in divinum puerum pietatem crudelitati Judæorum opponit. Sic enim ſummus Theologus: *Illi in membris parvis Deum agnoverunt, iſti in factis magnis nec tanquam homini pepercerunt* (*d*). Hæc vero Petrus cognomento Chryſologus: *Magus ſic depoſito errore ſequitur, currit, pervenit, invenit, gaudet, procidit, adorat, quia non per ſtellam, non per artem, ſed per Deum, Deum ſe inveniſſe humana miratur in carne* (*e*): quibus verbis omnes ex animo ſcrupulos, quos verbi *adoro* multiplex notio poſſet injicere, commodum nobis eripit, atque evellit. Nec minus clare, vel apposite Joannes Caſſianus, is, qui ſeptem libris juſſu Leonis Magni compoſitis contumacem Neſtorium oppugnavit: *Magi crediderunt, omnia eſſe divina, ubi omnia humana defuerant* (*f*). Opportune etiam, & confidenter Euſebius, quem perperam antea Emiſenum vocabant, cum in præſentia doctiores non fugiat, Latinum fuiſſe hominem, atque, ut probabile eſt, Gallicanum Epiſcopum. Verba enim de officio faciens, quod Magi puero Chriſto pie, inviolateque præſtiterant, ita Matrem peramanter alloquitur. *Quanta igitur tunc tibi exultatio fuerit, o Virgo beatiſſima Maria; quis cogitare valeat, quando eum, quem nuper genueras, jam quaſi Deum adorari videbas* (*g*)? His autem auctoritatibus facere nequeo, quin ſingularem, ac perilluſtrem quendam Theophili Epiſcopi locum ſubjiciam. Invenio enim in ſcriptionibus, vel opuſculis, quæ ſacri Epheſini conventus acta antecedunt, atque ad faciendam fidem permultum valet. Deſumitur vero is locus, ut eſt apud Labbeum (*h*), *ex ſermone inſcripto ad eos, qui cum Origene ſentiunt*. Quapropter cum Patriarcha Alexandrinus Theophilus ſcriptis ſuis, teſte præſertim Gennadio, Origenianos vexaverit, mihi veriſimile ſit, eſſe fragmentum huic Theophilo magni Cyrilli Patruo adſcribendum. Sed quicumque demum auctor cenſeri debeat, dignum eſt teſtimonium, quod producatur. *Etſi infans*, ait Theophilus, *Emmanuel ta-*

(*a*) Homil. 3. de Epiph. (*b*) Carm. 24. & alibi. (*c*) De Ador. lib. 9.
(*d*) Serm. 200. de temp. num. 3. (*e*) Serm. 156., & 158.
(*f*) Lib. 1. de Incarn. cap. 14. (*g*) Hom. de Epiph. Dom. in Bibl. Pat. (*h*) Tom. 3. Concil. pag. 686. cap. 4. par. 1.

tamen esse agnoscebatur, μάγων πρὸς αὐτὸν ἰόντων, ἐκ τῦ προσκυνεῖν, ἐκ θεὸν εἶναι τὸν φανέντα βοόντων. *Constat namque Magos, qui ad illum venerunt, eum ipsum, qui apparuerat, adoratione sua ut Deum agnovisse*. Ex his autem ea sponte existit complexio, nihil apud nostros quinto sæculo fuisse illustrius, atque testatius, nihil magis in tota, qua late patet, divina Republica omnium sententiis, atque judiciis frequentatum, quam id, de quo addubitavit Simonius; ut mihi idcirco sæpissime in mentem veniat opinari, Criticum hominem de tanta testium multitudine, & copia ne leviter quidem cogitasse, cum veterum Patrum auctoritati suspiciones suas anteponendas putavit.

VIII. Restat igitur de ejus sæculi Auctoribus, ut Romanum Pontificem Leonem Magnum expediam. Ex quo, si tantum mihi esset otii, integra fere volumina possem exscribere. Octo enim Sermones, quos de Epiphania frequentissimo Sacerdotum collegio, & populo Pontifex eloquentissimus publice habuit, totidem a primo capite usque ad extremum tabulæ sunt, vel oracula, unde sententiæ nostræ lumen oboritur splendidissimum. Vide enim ut loquitur Sermone primo. *Consummant ergo Magi desiderium suum . . . . . : utque sacramentum fidei suæ, intelligentiæque manifestent, quod cordibus credunt, muneribus protestantur. Thus Deo, myrrham homini, aurum offerunt Regi, scienter divinam, humanamque naturam in unitate venerantes, quia quod erat in substantiis proprium, non erat in persona diversum*. Adhuc elegantius, & ex linguæ latinæ ingenio Sermone tertio. *Officium suum cum religione disponunt, ut adoraturi unum tria se simul credidisse demonstrent, auro honorantes personam regiam, myrrha humanam, thure divinam*. Ubi etsi humanam, divinamque Christo personam Leo noster attribuat, suspicari tamen nullo pacto licet, ne quid his verbis Nestoriano dogmati consonum, vel affine tradiderit. Nam præterquam quod & superius testimonium, & opera, quam in profligandis Nestorianis assiduissime posuit, tam inique de illo nos opinari non patitur, certe quemadmodum tertiam in Servatore nostro personam finxisse hic Pontifex cogitari non potest, dum personam regiam nominat, sic etiam longissime abfuit, ut ejusdem hypostasim humanam esse, aliamque a divina statuerit. Personæ ergo vocabulum metaphorice posuit, pro vario scilicet ejusdem personæ statu, dignitate, & natura, id unice sibi volens, Magos in eodem divino puero & dignitatem regiam, & utramque simul, qua constabat, naturam Dei, & hominis suspexisse. Nihil enim apud Latinos Auctores, quos Leo magna est sem-

per

per cum laude imitatus, frequentius, quam personam elegantiæ caussa traducere ad ejusdem hominis peculiarem naturam, mores, statum, dignitatem, officium, opinionemque exprimendam: in qua verbi significatione, & vi multæ, atque dissimiles in uno homine possunt esse personæ, mariti, patris, præceptoris, magistratus, principis, mitis, læti, iracundi, similium. Hinc Cicero pro Clentio: *hujus Staleni persona populo jam nota, atque perspecta a nulla turpi suspicione abhorrebat*; & in oratione pro Planco, *abjecta quæstoria persona, comitisque sumpta*; itemque initio Dialogi de amicitia, *Catonem induxi senem disputantem, quia nulla videbatur aptior persona, quæ de illa ætate loqueretur, quam ejus, qui in ipsa senectute præ cæteris floruisset*; ac tandem de Lege Agraria orat. 2. *vos mihi Prætori biennio ante, Quirites, hoc eodem in loco personam hanc imposuistis, ut, quibuscumque rebus possem, Pompeii absentis dignitatem vobiscum una tuerer*. Itaque latina est, & plena elegantiæ, nedum ad genium Nestorianorum non sapit magni Leonis oratio. Immo in eamdem, qua hic noster, sententiam personæ vocabulum a Basilio etiam, & a Gregorio Nazianzeno interdum adhibitum, testis est mihi apud Photium locupletissimus Eulogius Alexandrinus. Qui illud admonet, ejusmodi loquendi rationem, tanquam offensionis caussam, fuisse postea improbatam, atque rejectam, quod ea Tritheitæ, interque hos Stephanus Gobarius, ad sui criminis defensionem abuterentur (a). Quapropter justas, debitasque Theologis imprudentiæ pœnas persolveret, si quis ita per hæc tempora de Christo dissereret, cum præsertim nudiustertius in Gallia Auctor nescio quis, imprudens fortassis ille, at certe totis fere sui operis paginis non levia, nec obscura reliquerit Nestorianismi vestigia, a me alias, si eam, quam habeo, voluntatem retinuero, obliteranda. Sed, ne quis me a proposito aberrare statuat, revertor ad Magos. Nam interea Leonis locum satis in tuto posui, eidemque, nisi me fallit opinio, paullo majorem, quam Quesnellius, lucem, atque nitorem adhibui.

IX. Pertinerent ergo ad sextum nostri nominis sæculum tum alii, tum nominatim Ruspensis Antistes Fulgentius (b). Postquam tamen antiquiores, ac veluti majorum gentium Patres audivimus, qui de divinis honoribus a Magis Dei Filio habitis concordissime explicant, jure quodam meo mihi agere videor, si finem faciam defatigandi mei, quin alios, qui superessent, & numero plurimos, & auctoritate gravissimos testes, atque approbatores appellem.

E Eo-

(a) Phot. Cod. 230, & 232. (b) Serm. 5. de Epiphan.

Eodem accedit, quod nec mea fedulitas importuna videbitur, & aliunde fuperioribus rebus probe ftabilitis, & fixis, dubitari certe quidem non poteft, quin noftra de Magis fententia omnium animos, ac mentes pervaferit, altiorefque in dies, ut affolet, in Ecclefia radices defixerit. Nam pofteriores Patres acceptam a Patribus fuis doctrinæ hæreditatem fumma femper fide; & religione confervant. Quæ res, etfi confirmatione non egeat, ut tamen manifefte deprehendatur, paucorum ex infinito numero teftimonia, Gregorii verbi gratia, Theophylacti, & Arnoldi exponere non gravabor. Hinc enim de aliorum fenfu proclive erit ftatuere. Ergo Gregorius Magnus, qui fexto exeunte fæculo Romanus Pontifex factus eft, difertis verbis pronunciat, quod, *quem Magi adorant, etiam myftičis muneribus prædicant, auro Regem, thure Deum, myrrha mortalem* (a); cui Theophylactus de Græcis fæculi undecimi fcriptor confentiens, *vide*, addit, *animæ illuftrationem. Pauperem videbant, & adorabant; multis enim argumentis didicerant, quod effet Deus. Ideo & ei offerunt munera* (b), cæteraque graviffime. Poftremus eft Auctor Libri *de Cardinalibus Chrifti operibus*, quem etfi anteactis retro ætatibus librarius quidam cupiditate quæftus adductus fuppofuerit Cypriano, pro Adrianoque, in cujus nomine apparuit, nomen Cornelii Cypriano coævi Pontificis callide fubrogaverit, merito nihilominus Joannes Fellus Oxonienfis Epifcopus in nova ejufdem Cypriani editione Arnoldo Carnotenfi Bonæ-Vallis Abbati fcriptori duodecimi fæculi, tanquam germano parenti, librum fœtumque fuum reftituit. In ea igitur opufculi parte, quæ de Stella, & Magis infcribitur, hæc inter cætera redivivus Arnoldus. *Primitiæ gentium facramentalia munera proferunt de thefauris, & Domino aurum, & odoramenta præfentant, profitentes ex ratione munerum de eo, quem adorabant, quid crederent, quid fentirent.* Miffos, ut dixi, reliquos facio, miffum Cæfarium, miffum Bedam, miffum Pafchafium Radbertum, miffum Anfelmum, Bernardum, Rupertum, Nicephorum Calliftum, alios, ne te fortaffe videar teftimoniorum copia obtundere. Quod enim ab hujus articuli initio propofui, poffum aliquando tandem perorare, omnium Patrum, atque fcriptorum affenfu eam comprobatam effe fententiam, quæ cultum a Magis Chrifto puero adhibitum religiofum fuiffe, ac divinum, non ejufmodi, qui Regibus deferri folet, decernit.

10. Quapropter Richardus Simonius addubitans, an noftri illi

(a) Hom. 10. in Evang. num. 6. (b) Enarrat in hunc loc.

illi Christum veluti Deum venerati sint, & coluerint, sancitam a Tridentinis Patribus regulam de ratione sacras interpretandi litteras violavit. Nec peccati hujus legitima, ut opinor, excusatio esse potest. Etenim Simonius in quæstione, quæ religionem attingit, certam, constantem, exploratissimam Majorum doctrinam, atque auctoritatem posthabuit (§. 9.); Tridentinus autem Senatus, ut notum est, sess. 4. *ad coercenda petulantia ingenia* decretum sapientiæ plenum ediderat, *ut nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum, ad ædificationem doctrinæ Chistianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia...... aut etiam contra unanimem consensum Patrum interpretari audeat.* Tu vero, Simoni, non solum a Tridentina regula aberrasti, sed ne tuis quidem principiis, ut solent persæpe Critici, institisti. Id enim in Præfat. in Histor. Crit. vet. testam. conceptis verbis docueras, quod ex Traditione *ambiguas scripturas interpretari nos decet, sicut ipsi Protestantes, & inter alios Illyricus, & Plessæus fatentur.*

11. Atque his ego alios Heterodoxos, ad Grotium atque Basnagium oppugnandos opportunissime adjiciam. Neque enim exempla mihi desunt illustria. Ut a recentioribus ordiar, Ernestus Grabe in præfatione, quam operibus Georgii Bulli præposuit, doctrinam a Patribus traditam lydium lapidem, unde dijudicari controversiæ debeant, nuncupat. Bullus autem in prima Apologiæ parte in Thomam Tullium editæ caussam hanc dedita opera agendam, & confirmandam aggreditur. Decretum recitat Anglicani Concilii habiti anno 1571., quo decreto una omnium voce statutum est, ne quis *umquam doceat pro concione, quod a populo religiose teneri, & credi velit, nisi quod consentaneum sit doctrinæ veteris, aut novi Testamenti; quodque ex illa ipsa doctrina Catholici Patres, & veteres Episcopi collegerint.* Decreto huic, quod Elisabethæ Reginæ auctoritate munitum scribit, atque approbatum, sanctionem addit, vel regulam Jacobi primi Elisabethæ successoris. Ipse vero Bullus ex suo sensu sic statuit, hanc esse optimam, immo unicam rationem calamitosissimas, quæ Ecclesiam Christi hodiernam tot in partes sciderunt, controversias dirimendi, *si post sacras Scripturas primævam, ac puriorem antiquitatem unice colamus, ac revereamur ipsi, aliisque auctores simus, ut ejus consentiens judicium, ubi reperiri potest, religiose sequantur.* Sed omnium disertissime, atque planissime in Prologo Defensionis contra Bezam ex eadem hominum natione Sara-

 via.

via. *Contra unanimem, & constantem omnium Patrum veteris Ecclesiæ consensum nihil sine expresso Dei verbo est innovandum. Hoc enim libere dico: quisquis Patribus omnem auctoritatem adimit, ipse sibi nullam relinquit.* Et cap.7. operis: *Patrum concordi, & unanimi sententiæ, absit, ut Bezæ, aut Calvini, aut alicujus cujusquam ex Neotericis præferatur judicium.* Ne longius abeam, sunt in eadem sententia Gerardus Joannes Vossius in Epistola ad Forbesium, Bilsonus contra Puritanos, Henricus Hammondus adversus Blondellum, Montacutius in Originibus, Josephus Hallus, Joannes Langus Silesius, quorum hic, etsi suis ipse præceptis non obtemperet, in Epistola tamen ad Maximilianum Bohemiæ Regem, cui novam Justini Martyris editionem abs se adornatam inscripsit, ipso veritatis, cujus maxima semper vis, coactus judicio apertissime profitetur, Patrum sanctissimorum, *tanquam Ecclesiæ lucernarum magnam in ea esse debere auctoritatem non privatim tantum apud singulos, verum etiam publice in conventibus sacris, & conciliis apud mortales universos, quibus nomine, & gloria Christi, & salute propria nihil est prius, & antiquius.* Quæ eo consilio explicata a me sunt, ut caussam esse nullam ostenderem, quamobrem Grotius, in primisque Basnagius in hac de Magis controversia veterum Patrum testimoniis non acquiescant. Pudere enim illos debet a Majorum suorum exemplis, atque doctrina tam indecore desciscere. Sed quid ego his testibus utor, quasi res dubia, aut obscura sit?

Nemo est enim, ut ait præclare Cicero, quem movere non debeat certis monumentis testata, consignataque auctoritas, cui præsertim & divinæ litteræ præeant, & ipsa ratio lucem, ac firmamentum adjungat. Incredibilis tunc enim est vis, & auctoritas vetustatis, & ubi cum novitate certet, quæ ne speciem quidem afferat veritatis, sed solis conjecturis agatur, sola nitatur ambiguitate vocabuli, est illa sine dubio præferenda. Quæ sane cadunt in caussam nostram percommode (§.6. & 20.). Itaque nec ipsa ars Critica patitur, ut hoc loco universam antiquitatem rejicias, quo conjecturis tuis tam licenter indulgeas. Alioquin cordatis viris vel debebis ludibrium, vel certe stomachum facies. Quod si in divinis testimoniis explicandis quidquam ingenio, & eruditioni tribuendum est, quid Patrum Græcorum ingeniis aut acutius, aut perspicacius? Quid in sacris litteris exercitatius? Græce, non abnuo, græce sciebat Basnagius. Numquid tamen, quod ipse Baronio exprobrat, Athenas usque navigavit? Numquid Justino, Irenæo, Origeni anteponendus? Numquid Eusebio,

sebio, duobus Gregoriis Nazianzeno, & Nysseno, Basilio, Epiphanio, Athanasio, Joanni Chrysostomo, Cyrillo, utrique Theophilo, numquid cæteris viris gravissimis, quorum plures in media Græcia nati, institutique sunt, omnes autem plane ad miraculum græcas disciplinas perceperant? Tantis ergo repugnantibus Patribus, desinat cum suis clamare Basnagius, Magorum adversus Christum venerationem, & cultum ad civilem potius, quam ad religiosum referri. Nisi enim desinat, erit id, ut leniter agam, intolerandæ argumentum superbiæ. Omitto hic Latinos Patres, quos tamen constat & ingenio, & doctrina, & græcarum litterarum scientia plurimum valuisse, atque adeo, quæ græcis Matthæi verbis subjicienda sit vis, studio consequi potuisse. Multa enim prætereunda sunt, ne quid habeat injucunditatis oratio, & tamen multa dicuntur, quæ aperte Basnagii opinationem refutent, ut in Patrum, quos ille vidit, inducatur sententiam.

12. Accedit, hanc de Magis doctrinam, a Majoribus quasi per manus acceptam, Apostolicam habendam esse. Etenim ex aurea, ac celeberrima regula, quam Augustinus quarto libro adversus Donatistas adhibuit, *quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur*. Eandem ille in prioribus ad Januarium litteris statuit, nec possunt Romani nominis inimici artificiis suis eludere. Si enim consuetudinis, vel doctrinæ cujusquam, quæ diu in tota Ecclesia inveteravit, originem, & principium nec ad summos Pontifices, nec ad sacros Episcoporum conventus referre possumus, sed ea doctrina ad heroica usque tempora retro trahitur, conficitur plane, illam ab Apostolis profectam esse. In hæc fere verba acutissimus Canus. Enimvero quod Magi unigenam Dei Filium venerantes ejus divinitatem cognitam, atque perspectam habuerint, ab omni semper antiquitate nostris probatum est, idque vetustissimi Patres, tanquam rem a Majoribus acceptam animosissime tradiderunt (§. 9.). Fuit hoc etiam universæ Ecclesiæ persuasissimum. Neque enim aliud viri illis omnes tanta consensione docuisse credendi sunt, quam quod communiter Christiana Ecclesia, cujus præcipua fuerunt præsidia, sentiebat. Rem testimonia, quæ studiosius in luce posui, & illustravi, luculenter confirmant, paulloque post seorsim ab hoc loco magnis iterum argumentis demonstrabo. Denique, quo de agimus, dogma neque a summis Pontificibus, neque ab ullo Patrum concilio tanquam ab auctoribus constitutum, atque profectum est; ab Apostolica igitur traditione ad nos permanavit. Hanc autem Basnagius,

nagius, ejusque similes, tantum abest, ut Simonius, repudiare non possunt. Quippe quod Apostoli de sacrarum litterarum intelligentia discipulis tradiderunt, id non humanum, non lubricum, sed divinum est.

13. His ordine, atque dilucide explicatis, nemini in mentem mirari veniet, universam Theologorum familiam in eandem conspirasse sententiam. Ex quo tertium mihi suppetit, nec idem exigui ponderis argumentum. Nam ut Melchior Canus gravissime disserit, concordi, atque perpetuæ Theologorum doctrinæ in rebus ad religionem spectantibus repugnare, nisi hæresis est, profecto ab hæresi non longe abest. Ego vero nemini notam inurere, hic autem brevem me futurum profiteor. Loco enim Theologorum omnium abunde unus esse potest, magnum Ecclesiæ lumen, & columen, B. Thomas Aquinas. Qui par. 3. totis octo art. quæstionis 36. & articulo præsertim octavo, ubi quæstionem movet, num *Magi convenienter ad Christum adorandum venerint*, pro certo, & concesso sumit, eundem a nostris qua Deum fuisse cognitum, qua Deum legitime adoratum. Dum vero argumenta refutat contraria, præclaris in nostram rem Augustini, Leonis, Gregorii Magni testimoniis utitur. Adeatur. Satis est enim oculos in ea loca conjicere. Similiter faciunt posteriores Theologi, l'Herminier nominatim, Dionysiusque Petavius ostensuri humanæ Christi naturæ, qua cum Dei Filio καθ' ὑπόστασιν conjuncta est, easdem, quæ summo Deo, honoris significationes deberi. Ecce autem verba Petavii. *Ita Magi, divino impellente spiritu, profecti sunt e patria, ut recens natum puerulum adorarent*: „ & procidentes adoraverunt eum „ (*a*). Calmetius vero interpres doctus, & nobilis, etsi in dissertatione, quam de Magis conscripsit, hunc Theologiæ locum, quod præstitisset, non tractet, ejus tamen maximam esse præstantiam probe intellexit, atque his verbis dicere exorsus est. *Magorum ad cunas Jesu Christi adventus, & præstita ab illis divino Infanti adoratio . . . . argumentum est plane evidenter divinitatem Jesu Christi demonstrans*. Quod denique erat optabile, atque ad caussæ nostræ præsidium pertinere plurimum videbatur, concordem omnium Theologorum consensum suffragio suo gravissimo, & maximo Benedictus XIV. nuperrime cumulavit. Neque id solum, verum & illud addidit, a Bibliothecæ Criticæ Auctore *magna sane audacia dubitatum fuisse, num Christi divinitatem Magi Dominum adorantes perspectam habuerint* (*b*).

14. Egre-

(*a*) Lib. 15. de Incarn. cap. 5. n. 3. Edit. lat. Patavii 1745.

(*b*) De Fest. Jesu Christi &c. num. 45.

14. Egregie igitur imperitis imponit, dum scribit Simonius (a), non deesse Interpretes, nec Theologos vetustissimos, qui existiment, Christum a Magis Dei loco habitum, atque honoratum fuisse. O turpem fallaciam! Quasi scilicet non omnium magna esset concordia. Qui in contrariam abeunt opinionem, non alii demum sunt, nisi posteriores Hæretici Socinus, Crellius, Grotius, Basnagius, quibus deinde Limborchius, & Joannes Clericus (b) accesserunt. Num his Theologis confidit Simonius? His patronis, ac ducibus gloriatur? Nam ex nostris nemo unus est, qui dissentiat. Immo, ut candide fatear, multa illa quidem, non omnia tamen Christianæ doctrinæ capita sunt, quæ tanta Patrum, Interpretum, Theologorum, scriptorumque omnium consensione, & copia approbentur. Quo certe fit, vix ut ulla Simonio errati venia dari possit.

15. Adde nunc superioribus argumentis Ecclesiæ preces, & novus ei in collum laqueus inferetur. Equidem nescio, an noster hoc eruditionis genere delectari admodum soleat; verumtamen secum tacitus reputet, necesse est, sapientissimam Cœlestini Pontificis regulam: *legem credendi lex statuit supplicandi*. In memoriam etiam redire debet, Augustinum & sæpe alias plurimos, & Vitalem potissimum Chartaginensem tota Epistola 217. ex statis Ecclesiæ precibus firmissime confutasse. Post hæc attente me audiat. I. Ecclesia in festo Epiphaniæ die ita Deum precatur: *Deus, qui hodierna die unigenitum Filium tuum Gentibus, stella duce, revelasti*. Est autem hæc precandi formula longe antiquissima, & in Libro Sacramentorum Gregorii Magni continetur. Porro, ut ex ratione, ac veterum auctoritatibus palam est, unigenitum Filium Dei qui nominat, huic eandem, ac Patri, divinitatem adscribit; Ecclesia igitur, quæ prece illa utitur, sentit, sempiternum Magis Patrem divinam Filii originem patefecisse; nisi quid ad hæc forte velis. Omnino est, quod velim, insusurrat Simonius. Nam hoc unum precis verba significant, divino factum esse consilio, ut Magi Christum, qui aliunde erat Dei Filius, duce stella, cognoscerent. Nihil vero minus. Testes primum appello Grammaticos. His enim, non Theologo ad intelligendam rem opus est monitore. Deinde Præfatio apud eundem Gregorium pridie Epiphaniæ sic habet: *hanc etenim festivitatem Dominicæ apparitionis index stella præcessit, quæ natum in terra cœli Dominum Magis stupentibus nuntiavit*, id est, quæ Magis natum esse Deum aperuit. Deinde Gelasianus Sacramentorum codex, ex

quo

(a) Vid. §. 3. (b) In not. ad nov. testam. Henrici Hammondi.

quo Sacramentarium excerpsit suum Gregorius, *in Theophania* (attendatur interea ad vim vocabuli longo ante tempore in Ecclesia usitati) *in Theophania*, inquam, *in Die* magis adhuc perspicue: *Deus, qui Verbi tui Incarnationem præclari sideris testimonio indicasti, quod videntes Magi oblatis majestatem tuam muneribus adorarunt*. Deinde Sacramentarium Gallicanum a Mabillonio editum *in Ephyfania* item in hæc verba: *Salutare tuum cunctis gentibus declarasti, hodiernum declarans diem, in quo adoranda veri Regis infantia excitatos de remotis partibus viros clarior cæteris sideribus stella perduceret, & cæli, ac terræ Dominum corporaliter natum radio suæ lucis ostenderet*. Quo vero loco, ac pretio Sacramentarium ejusmodi haberi debeat, supervacaneum est dicere. Est enim a Mabillonio emissum in lucem ex perinsigni Bobiensis Monasterii Codice ante annos mille, id est a septimo sæculo litteris picto majusculis, in eoque vetus Liturgia Gallicana continetur. Taceo ejusdem Auctoris Missale Gothicum, atque alia id genus venerandæ antiquitatis monumenta multo pretiosissima. Hinc enim satis, superque conficitur, nullum Simoniano effugio patere locum, & in Collecta, quam dicimus, id significari ab Ecclesia, Magos nostros singulari æterni Patris beneficio, ac munere unigenæ divinitatem Filii perspexisse [10].

II. Idem

10 In Gregorii Magni Sacramentariis editis ab Hugone Menardo, & Pamelio extat in festo Epiphaniorum die hæc precandi formula: *Deus illuminator omnium gentium da populis perpetua pace gaudere, & illud lumen splendidum infunde cordibus nostris, quod trium Magorum mentibus aspirasti*, quod sane lumen Simonii tenebras procul amovet, & dispellit. Ut autem totius argumenti vim Simonius planius intelligat, sciat, velim, tantam fuisse apud veteres Gregoriani Sacramentarii auctoritatem, ut illud interdum extremo post Libros novi Testamenti loco posuerint. Sub finem Sacramentarii Gallicani index librorum utriusque Legis adscribitur, & post quatuor Evangelia Sacramentorum liber numeratur, hac deinde clausula adhibita: *fiunt in summa libri septuaginta duo*. Idem a Jona Aurelianensi Antistite in vita S. Huberti Leodiensis Episcopi liber divinus vocatur. Qua de re adiri potest Dominicus Georgius de Liturgia Rom. Pontif. Dissert. 2. cap. 2. num. 2. edit. an. 1743. Magna hinc cura, & religione is liber asservari solebat. Nam in Remensi Concilio apud Reginonem (Lib. 1. de Eccles. Disciplin. cap. 60) cautum est, ut: *expleta Missa, calix, & Sacramentorum liber cum vestibus Sacerdotalibus in mundo loco sub sera recondantur*. Quin etiam, ut libri reliqui sacrorum mysteriorum usibus destinati, tegumentis pretiosissimis ornabatur. Sic Hincmarus Remensis, teste Flodardo, translatione S. Remigii habita, inter cætera dona, quæ obtulit, *librum Sacramentorum sub eburneis tabulis argento exornavit* (Lib. 2. cap. 9); tanta erat reverentia adversus hunc librum a Majoribus nostris adhibita. Mitto dicere de Gelasiani Codicis antiquitate, & origine. Con-

su-

II. Idem ex aliis locis poteſt intelligi . Eccleſia enim hymno Poetæ Sedulii utitur , de Magis eleganter canentis , *Deum fatentur munere* , ſcilicet Deum agnoſcunt , ut ipſa per ſe loquitur res nullius oratione illuſtrata . Gemina Sedulius tradidit lib.2. Paſchalis Poematis , quod Theodoſii junioris nomine inſignivit :

Aurea naſcenti fuderunt munera Regi ,
Thura dedere Deo , myrrham tribuere ſepulto ,

ut idcirco uterque Poetæ locus vicariam ſibi lucem adhibeant , quam nulla umquam Simonii inobſcurabunt ſophiſmata . Concinit Aurelius Prudentius , cujus etiam verſus ad uſus Eccleſia ſuos prudentiſſime applicavit :

Regem , Deumque annuntiant
Theſaurus , & flagrans odor
Thuris Sabæi :

Quod enim fingit Simonius (*a*), Eccleſiam hoc unum ſentire , ipſa Magorum munera divinitatem Chriſti pueri deſignare , non autem a Magis ex induſtria delecta eſſe , ut eundem veluti Deum venerarentur , commentum ſane quadripartita ratione diſſolvitur : ex ſuperioribus (I) , ex iis , quæ antea ad explicandum Irenæi locum attulimus (§.9. II.) , ex Patrum fragmentis , quæ per octo Epiphaniorum dies ex veteri Eccleſiæ inſtituto , & conſuetudine noſtri recitant Sacerdotes . Etenim in his fragmentis Hieronymus , Auguſtinus , Leo Magnus , Fulgentius , Gregorius , eorumque verbis Eccleſia maximis ſtatuunt litteris , Magos & cœleſtem puerum qua Deum religioſiſſime adoraſſe , & præclarum thuris munus hoc ei nomine , atque conſilio obtuliſſe . Librum in manus ſumat Simonius , & , qua irretitur , fallaciam ſuis ipſe oculis deprehendet . Quid plura ? Liberaliter demus , quod concedi nulla nec ratio , nec auctoritas patitur , Magi , per me licet , myſteria munerum non perſpexerint ; non illud tamen , niſi imperitiſſime efficies : Eccleſia ergo non docet , noſtros divinis Chriſtum honoribus affeciſſe . Nam quod reapſe doceat , uberrime demonſtravi .

16. Cum magnis undique urgeatur anguſtiis , urgerique ſe ſentiat , en qua tandem Simonius evadere nititur . Eſto , ait , veſtra Eccleſiæ arrideat , perplaceatque ſententia . Haud ſane in-

F lucro

ſulantur præ cæteris doctiſſimus Cardinalis Thomaſius in Præfat. ad Codices Sacram. & Petrus Brunus in Liturgicis gallice editis Tom. 2. Diſſert. 2. art. 2. Palam autem hinc eſt, incredibilem eſſe argumenti noſtri auctoritatem ab Eccleſiæ precibus , atque ſententia repetiti .

(*a*) Diſſert. Crit. pag. 147.

lucro ponendum est. Quandoquidem reliquorum Scriptorum instar suis & ipsa opinionibus ducitur, cujusmodi est Deiparæ in cœlum Assumptio, neque his obsistere, assensum saltem sustinere, piaculum. Nisi vero existimes, Mariæ etiam in cœlum una cum corpore ascensum, ex Joanne Damasceno depromptum, in fidei capitibus numerandum (*a*). Sed nescio, qua animi fiducia noster hic doctrinam de Magis ab Ecclesia traditam, & ab omni antiquitatis memoria propugnatam in opinionum familiam nihil hæsitans referat. Certa est enim, cognita, atque explorata sententia, non opinio de multis aliqua, cui liceat refragari. Opinionem, cum proprie loquuntur, appellant Philosophi, quæ paribus utrinque nititur rationum momentis; conjecturæ autem Simonii ne tanti quidem sunt, quæ cum nostris rationibus conferantur. Nec obest exemplum, aut similitudo, a qua petit desperatæ caussæ præsidium. Divinæ in cœlum Matris Assumptio pia traditio est, & retinenda illa quidem, quippe & Mariæ, cui Deus nullum ornamentorum genus non contulit, perhonorifica, nec suis, vel veterum testimoniis, vel, quas *convenientiæ* dicimus, rationibus destituta. Plurimum tamen ab Ecclesiæ doctrina de adoratione Magorum ea distat traditio. Hæc enim divinis fulta est testimoniis (§.6.), concordibus Patrum (§. 9.), Theogolorumque (§. 13.) suffragiis firmissime comprobatur, magno rationum apparatu defenditur (§.20), in ipsam se denique religionem insinuat: quapropter sine temeritatis, atque audaciæ nota in quæstionem vocari nequit.

17. Interim Ecclesiæ sententia probe, ut arbitror, constituta, sua jam sponte sequitur, quod quinto loco me effecturum proposui, fidem Magos suam ipsis muneribus declarasse. Neque, superioribus rebus expositis, est, cur diutius in hoc argumento exornando me torqueam, cum ejus vis elevari non possit, quin eadem opera Ecclesiæ (§. 15.), & Patrum (§. 9.) labefactetur auctoritas. Poeta quoque antiquissimus brevi Epigrammate, quid in muneribus inesset mysterii, clarissime exposuit.

Dant tibi Chaldæi prænuntia munera Reges,
Myrrham homo, Rex aurum, suscipe thura Deus.

Claudiano a multis tribuitur, ac præsertim ab Joanne Camerte in illius vita, & a Gaspare Barthio in notis, sed ab Augustino, & Orosio Poetæ a Christi nomine alieno. Cæterum *si Claudiani non est*, *certe*, ut ait Canus, *elegantissimi Poetæ est*, ac nobis perutile. Neque enim alia de caussa putaverim, Matthæum, qui tam parce de Magis narravit, munerum tamen tam distincte mentio-

(*a*) Simon. loc. cit. pag. 149.

tionem fecisse, nisi ut patefaceret, eos non animo solum, sed etiam auro puerum veluti Regem, myrrha veluti hominem morti obnoxium, thure denique veluti Deum agnovisse, atque adorasse. Ad hæc ut myrrha, auctore Plinio, mortuorum cadavera, ne putrescant, condiuntur, aurum vero regiæ est potestatis, ac dignitatis indicium, sic apud omnes nationes consuetudo semper obtinuit, ut thus Deo offeratur. *Non ignota loquor*. Quidni igitur Magos ad divinitatem pueri respectum habuisse putabimus? Equidem Simonius, qui in Dissertatione Critica & sæpius, & diserte affirmavit, ipsa Magorum munera eas Christi dotes exprimere, repugnare non potest (§. 9. II.).

18. Nam quod ait Basnagius, Patres in explicatione munerum mysteria venari, pace ejus dixerim, & arroganter loquitur, & imperite. De arrogantia constat; nec minus de imperitia. Neque enim exquisitiori artificio opus est, ut ea aperiamus mysteria, sed ultro menti se offerunt, & ipsa fere per se in animos illabuntur. Abeat ergo cum venatione illa sua Basnagius, nec Patres nostros ex suorum moribus æstimet. Quæret fortasse quispiam, ecquos tandem in usus oblata Filio munera Mater insumpserit. Satis exploratum non habeo. Opinatur Calmetius (*a*), modica, & tenuiora fuisse, quod Maria stato expiationis die inopum ritu duos turtures agni vicem obtulerit. Cui non assentior. Facile est enim cum Polito (*b*) nostro statuere, noluisse puerperam Virginem pretiosa illa munera palam ostentare, quæ periculum ab Herode maximum creare infanti Filio potuissent. Hinc religioni duobus oblatis turturibus, vel columbis prudentissime satisfecit. Eadem responsione prima concidit Basnagii ratio adversus Romanæ Ecclesiæ, in quam petulanter insultat, consuetudinem nitentis ostendere, Magos non ante, sed post Purificationem Virginis ad Christum venisse. Hæc, Basnagi, argumenta illa tua non inertia, quæ habere te ais (*c*), unde a Romanorum disciplina recedas? Scio equidem, quid nonnulli senserint vetustiorum; quorum tu tamen vestigia minime persequeris. Sed consulatur idem Politus, ut magis, magisque appareat, Ecclesiam Romanam non pro imperio, ut calumniatur Basnagius, sed pro sapientia sua singulari anniversariam Magorum memoriam proximis a Christi ortu diebus recolere. Sunt interea qui cum Maldonato existiment, munera a religiosissima Virgine consecrata fuisse, alii, qui sentiant in usus itineris conservata. Ego hoc unum adversus Basna-

F 2 gium

(*a*) In cap. 2. v. 11. Matth. (*b*) Martyrol. Rom. ad diem 7. Januar.
(*c*) Loc. cit. §. 60.

gium definio, nec injuria, Magos non ea solum de caussa munera dedisse puero, ut illius, ac parentum inopiam sublevarent. Animos etiam ad regiam Christi dignitatem, ad humanam, divinamque naturam attenderunt (§. 17.). Si una inopiæ habita ratio, præstabat auri pondus augere, missis thuris, myrrhæque muneribus. Aurum enim opportuniori, quam hæc, ut adversarius loquitur, *adjumento fuisset contra vim paupertatis fugientibus in Ægyptum* (*a*), atque auro parentes commodius sibi, & Filio cibaria comparassent.

19. De consilio igitur, quo nobiles advenæ myrrham, aurum, ac thus Christo dedere muneri, mihi cum Basnagio non convenit. Si vero ex ipsa munerum qualitate placeat homini, ut facit, ex Arabia Magos deducere, magnopere non repugnaverim. Arabica enim sunt munera. Solent dona qui offerunt, eas seligere, quibus maxime rebus patria foris commendetur, & floreat. Quare his Jacobus verbis allocutus est Filios maturantes reditum in Ægyptum: *sumite de optimis terræ fructibus, & deferte viro munera* (*b*). Rex etiam Indorum Porus, ut a Strabone dictum accepimus, Augusto muneri misit *viperas ingentes, & serpentem decem cubitorum, & testudinem fluviatilem trium cubitorum, & perdicem vulture majorem* (*c*). Quis autem nesciat, thuris, myrrhæ, aurique copia in magna Arabiam celebritate versari? *Myrrham etiam, & Diis gratissimum, perque universum orbem diffusum thus extrema Arabiæ ferunt*, locus est Diodori histor. lib. tertio cap. 12. De thure autem multa scitu gratissima Plinius. *Thura, præter Arabiam, nullis, ac ne Arabiæ quidem universæ, regio eorum thurifera Saba appellata ..... Hi primi commercium thuris fecere, maximeque exercent, a quibus & Minæum dictum est. Nec præterea Arabum alii thuris arborem vident, ac ne horum quidem omnes. Feruntque, tres mille non amplius esse familiarum, quæ jus per successiones sibi vindicent: sacras vocari ob id, nec ullo congressu fœminarum, funerumque, cum incidant eas arbores, aut metant, pollui, atque ita religione merces augeri.... Nec arboris ipsius quæ sit facies, constat. Res in Arabia gessimus, & Romana arma in magnam partem ejus penetravere ...., nec tamen ab ullo, quod equidem sciam, Latino arborum etiam tradita facies* (*d*). Aurum denique Arabicum non uno in loco sacræ litteræ celebrant, Genesis præcipue cap. 2., & psal. 71. in hæc verba, *& vivet, & dabitur ei de*

(*a*) Ibid. §. 62. (*b*) Gen. cap. 43. v. 11. (*c*) Lib. 15.
(*d*) Lib. 12. cap. 14.

de auro Arabiæ, quæ de Magis antiquus semper Ecclesiæ chorus intonuit. Atque his mercibus Arabes olim negotiabantur, ut ab Ezechiele didicimus cap. 27. v. 22. *Venditores Saba, & Reema, ipsi negotiatores tui: cum universis primis aromatibus, & lapide pretioso, & auro, quod proposuerunt in mercatu tuo*. Munera igitur cum Arabica sint, non Persica, in eorum facile opinionem relabimur, qui Arabes fuisse Magos existimant. Ex Arabia etiam moverat Regina Saba, quæ Salomoni munera attulit *centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosas* (a), ut proinde ex similibus utrorumque muneribus communem omnibus fuisse patriam non immerito colligatur. Vetustissima prætere est Christianorum, atque inter eos Justini martyris (§. 9. I.), ac Tertulliani (not. 6.) sententia, quam & Epiphanius retinet, ab Arabia venisse hos sapientes. Plurimum autem deferendum est auctoritati Justini, Samaritani hominis, & qui propius abfuit ab Apostolorum ætate.

Ex alia parte si Arabes statuas Magos, nihil erit, quod tibi negotium exhibeat. Profecti sunt enim ab Oriente. Sacris autem Scriptoribus Arabia Judææ ad Orientem sita est, quemadmodum aperte constat Gen. cap. 10. v. 30. c. 25. v. 6. 18. Job c. 1. v. 3. Judic. c. 6. v. 3. Lib. 1. Reg. c. 4. v. 30. Isaiæ c. 11. v. 14. Jerem. c. 49. v. 28. Tacitus etiam dum describit Judæam: *terra, finesque, qua ad Orientem vergunt, Arabia terminantur* (b). Nec ulla obesse potest regionis longinquitas, etsi Magi, conspecto sidere, non statim discesserint. Arabia enim abest Bethlehemo iter octo dierum, ut vir doctrina, & eruditione præcipuus Petrus de Marca in libello tradidit de Adventu Magorum ad Christum, qui apparet inter opuscula ejus posthuma a Stephano Baluzio edita. Quippe maxima est, ac pene incredibilis Camelorum, quos dromadas vocant, celeritas. Exemplum Strabo (c), Quintusque Curtius (d) suppeditant, narrantes Polydamantem, & socios e Drangis ab Alexandro Ecbatanâ missos, ut Parmenionem occiderent, vectos dromadibus dierum triginta, aut etiam quadraginta iter undecim diebus fecisse. Nec mirum. Dietim enim dromades, eodem Strabone teste, mille conficiunt stadia, passuum scilicet millia viginti quinque, ut Magi idcirco usi dromadibus Bethlehemum commodo magno suo pervenire potuerint postridie nonas Januarias. Habuit autem antiquitus & Arabia sapientes suos tum naturæ omnis, tum astrorum in primis studiosos, quod nos docent Jobi,

(a) Lib. 3. Reg. cap. 10. v. 10. (b) Hist. lib. 5. cap. 2.
(c) Lib. 15. (d) Lib. 7. cap. 2.

Jobi, & amicorum colloquia. Et Pythagoram sapientiæ caussa Arabes adiisse, scriptum Porphyrio, cujus in eam rem testimonium apud Cyrillum extat in decimo contra Julianum. Quin ipsum nomen Elymas, quod a Luca in Actis Μάγος vertitur (*a*), ab Arabia venit. Philostratus etiam Arabiæ Magos commemorat *Arabes*, inquiens, *ab avibus non secus, ac ab oraculis, quæ ventura sunt, auguria captant. Id autem assequuntur, ut ajunt, draconum corde, aut hepate in cibis assumpto* (*b*). Nisi hoc enim, quid demum est, esse Magum? Eorundem meminit Plinius dum de Pythagora, & Democrito loquitur, qui *ambo, peragratis Persidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptique Magis*, librum de herbarum effectu scripserunt (*c*); & Ptolemæus in Arabia ponit Magorum sinum (*d*). Atque hinc refellitur & Hyacinthus Serry dicens, *Magorum nomen fuisse apud Arabes inauditum* (*e*), & promus ille condus eruditionis Casaubonus, cui si credimus, *Magos Arabum nullus Scriptor græcus, nullus latinus commemorat* (*f*). Magos igitur Filii Dei cultores discessisse ex Arabia, his motus rationibus Basnagio assentior; quod autem dona puero sua offerentes inopiæ tantum, qua premebatur, consultum voluerint, in eo si hallucinari hominem dixero, subirasci non debet (§. 17.)

20. Sed venio ad rationes, quæ nobis Magos objiciunt Christum venerantes ut Deum. Sunt enim plurimæ, eædemque non infirmæ, nec leves, quas tamen, ne molesta oratio sit, percurram potius, quam dilatabo. I. Primam mutuor ab Joanne Chrysostomo, cui præclare homilia 8. observatum, quod Magi admoniti, ne redeant ad Herodem *in nullum hinc scandalum commoventur, nihilque omnino turbantur, neque ipsi secum disputant dicentes: si magnum quiddam esset hic puer, & potentiæ aliquid haberet, nobis adoratoribus ejus quid opus esset fuga, occultusque discessus*? II. Deinde perplacet mihi ratio illa altera, quæ auctores habet Athanasium de Græcis (*g*), de Latinis Augustinum, & Fulgentium, complures antea Judæorum Reges fuisse natos, immo etiam obiisse, neminem tamen quæsitum a Magis, nemini ab exterarum nationum hominibus, dum in cunis vagiret, venerationem adhibitam. Quid isthuc vero? An nondum Orientis populi illud officii munus, quo Reges colendi, didicerant? Tam sero igitur pervasit ea consuetudo Orientem? Scilicet nostros pueri magis divinitas rapuit, quam regia movit auctoritas. III. Bellissime post

(*a*) Cap. 13. v. 8. (*b*) Lib. 1. cap. 14. (*c*) Lib. 25. cap. 2.
(*d*) Lib. 6. cap. 7. tab. 6. Asiæ. (*e*) Exercit. 2. §. 10.
(*f*) Exercit. 2. in Baron. §. 163. (*g*) Lib. de Incarn. num. 25.

post Augustinum Leo Pontifex in aureis de Epiphania sermonibus. *Deus, qui Magos de longinquo vocabat, eosque miro modo illustrabat interius magis, quam exterius, non sivit, eos coram Jesu Christo mysterii hujus naturam ignorare, cum justificari omnino non possent, nisi qui Dominum Jesum & verum Deum, & verum hominem credidissent*. Quæ Leonis ratio non ea diluitur Simonii argutia (*a*), in veteri lege potuisse homines justitiam adipisci, quin explicite, ut loquimur, crederent, Messiam fore Deum. Sunt enim Magi gentium primitiæ, & Christiani nobis ex omni parte simillimi; adeoque si nobis, potiori jure debuit Magis Christi explorata esse divinitas. Potiori vero jure. Primorum enim non eadem, quæ reliquorum, ratio. Quædam in illis divinæ voluntatis prærogativę elucent, excellentiæ quædam sunt, quas frustra in his desideres. Qua de re, nisi in sacrorum voluminum lectione plane hospes sis, non potes ambigere. Quippe exempla quasi incurrunt in oculos quam sæpissime. Apposite igitur S. Cæsarius. *Magi confirmato ad venerandum animo, expiato errore, sua eunt sponte tanquam Evangelistæ, & primi præcones gentium de divini hominis adventu* (*b*). Quæ vetus sententia est aliorum Patrum firmata consensu. IV. Jam vero voluit Genitor sempiternus, ut beatæ illæ mentes Filium, vix in lucem editum, religiose adorarent, narrante Paulo in epistola ad Hebræos, quod *cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ dicit, & adorent eum omnes Angeli ejus* (*c*). Voluit, ut eundem pie, sancteque venerarentur pastores, quippe quibus arcanum mysterium patefecit. Accivit autem ad Filii cunas & Magos. Quo id vero consilio? Nisi ut etiam a Magis divinis puer honoribus coleretur, ne qui scilicet essent cœli, terræque incolæ, qui Filium sibi carissimum legitime non adorassent, admirabilisque mysterii notitiam aliquam non haberent? Neque enim aliud existimandum est, fuisse Deo propositum, cum ejus imperio ut cœlestes illi Genii, ita Pastores, & Magi ad invisendum Filium sub humana latentem specie accurrerunt. Ad hæc Pastores certiores facti sunt, *natum esse hodie Salvatorem, qui est Christus Dominus* (*d*), nimirum Deus, ut recte interpretantur cum reliquis Maldonatus, Corneliusque Jansenius (*e*); Magos autem credideris unice didicisse, natum esse Regem Judæorum? *At si in Pastoribus prior gratia, in Magis major humilitas*, scite ait Aur. Augustinus; ut proinde

(*a*) Differt. Crit. pag. 154. (*b*) Dial. 2. Interrog. 107.
(*c*) Cap. 1. v. 6. (*d*) Lucę cap. 2. v. 11.
(*e*) Comment. in concord. Evang. cap. 8.

inde verisimile nullo modo sit, deteriore Magos, quam Pastores, conditione fuisse. V. Præterea ex veteri Theologorum axiomate, cui multam peropportune lucem attulit Bertius (a), Deus operam hominum sibi rite morem gerentium non respuit, suamque illis opem deesse non patitur. Est igitur plane incredibile, *viros superni luminis ductum, & prævii fulgoris indicium intenta contemplatione comitantes* (utor hic Leonis Magni testimonio) *ad agnitionem veritatis splendore gratiæ non pervenisse* (b), cum præsertim Christi caussa longum, molestumque iter susceperint, se seque in multas, ac varias dimicationes objecerint. Vix enim Hierosolymis sciscitati sunt, *ubi est qui natus est Rex Judæorum* (c)?, cum statim improvisus ipsorum adventus, interrogatio, caussa itineris totam urbem, Herodemque in primis Regem anxium, atque sollicitum habuere. Suspensa erat metu civitas; aliunde Herodes sibi egregie conscius de veteri Judæorum erga se odio verebatur, ne quid is nuncius turbarum cieret, quod in apertam seditionem erumperet. Quæ cum sint, res est a divinæ beneficentiæ legibus dissentanea, Magis divinitatis Christi cognitionem eripere. Immo Augustinus, quem ego vehementer probaverim, hanc illis notitiam fuisse insitam statuit, statim ac se in viam dedere. Quid enim hæc incredibilis in Magis alacritas? Quid tanta animi magnitudo, excelsitas, festinatioque significat? *Numquid*, ait, puerum *tanta devotione requirerent*, *tanto pietatis affectu desiderarent*, *nisi eum agnoscerent Regem Judæorum*, *qui Rex est etiam sæculorum* (d)? VI. Origenes inde etiam rei argumentum desumpsit (§. 9. V.), quod sapientes illi puerum venerati responsum, veluti pietatis præmium, tulerint, ne ad Herodem remigrarent. Sed & possumus eodem ex loco aliter rationes subducere. Neque enim crediderim, Magos in quiete a Deo commonefactos fuisse (divinum enim sonat oraculum græca vox χρηματισθέντες, quam latinus Interpres vertit, *responso accepto*), ut ne ad Herodem redirent, quo illius manus, & insidias subterfugerent; neque id tamen, quod longe pluris intererat, a Deo accepisse, Deum esse, cui se ad pedes abjecerant, puerum. Certe cum Christus beneficia in homines contulit ad corpus spectantia, prius animorum saluti, atque incolumitati consuluit. Hac enim nihil sanctius, antiquius habebat nihil. Quapropter Joannes Chrysostomus eum Matthæi locum de Paralytico expli-

(a) Lib. 14. de Theol. Dis. cap. 12. (b) Serm. 1. de Epiph. cap. 2.
(c) Matth. cap. 2. v. 2. (d) Serm. 31. de Temp. nunc 201. num. 1.

explicans, *confide fili, remittuntur tibi peccata tua* (a), διὸ ὡς μὲν πιστεύσαντι, inquit, τὰς ἁμαρτίας ἀφίησιν, ὡς δὲ ἐξ ἁμαρτιῶν τὴν νόσον κεκτημένον λύει τῆς παρέσεως, *propterea primum ei peccata dimittit, tum a morbo, quem ex peccatis contraxerat, hominem liberat*. Nunc addendæ eodem tum aliæ, quas prætereo, rationes, tum gravissimæ illæ duæ superius a nobis opportuniori loco productæ (§. 6. III.), quarum alteram non a Chrysostomo solum, verum etiam a Patribus fere omnibus usurpatam reperio. Datam enim ab initio fidem mihi videor aliquando tandem liberasse. Quoniam ex divino primum oraculo (§. 6.), deinde ex Majorum doctrina (§. 9.) per manus ab Apostolis tradita (§. 12.), hinc ex concordi Theologorum sententia (§. 13.), tum ex Ecclesiæ precibus (§. 15.), rursus ex ipso munerum mysterio (§. 17.), postremo denique ex rationum momentis certo, atque perspicue demonstravi, Arabiæ Magos divinis Christum honoribus affecisse, & qua Deum sibi apprime cognitum solemnibus, ac legitimis cæremoniis adorasse.

21. Ex his autem ad Simonii, Basnagiique argumenta est perfacilis, & perexpedita responsio. Sic vero Simonius. 1. Patres in quæstione, quæ agitur, solis conjecturis moventur, 2. nec, quæ tantopere jactatur, Traditio certa est, constans, perpetua, talis, cui refragari non liceat. Si quæ enim ejusmodi, ubinam gentium reperitur? 3. Profecto non desunt sacrarum litterarum Interpretes, qui dubii hæreant, an Magi Christum summi Dei loco coluerint. Sunt ex hoc numero Auctores editionis Gallicæ Bibliorum, quæ ab anno 1534. ad 1541. prodiit Antuerpiæ, sunt le Tourneux, Huræus, Lucas Brugensis, Cornelius Jansenius, & omnium linguis, ac litteris celebratissimus Estius. Fieri ne potuit, ut hi Interpretes, homines doctissimi, & Pontificii constantem illam Patrum Traditionem, si quæ uspiam esset, nescierint, aut scientes, prudentesque contempserint? Quid quod Antuerpiensem illam editionem nonnulli Lovanienses Theologi, & is magistratus, cujus est de doctrinæ impietate cognoscere, approbarunt? Huræi autem in novum Testamentum notationes, itemque Annum Christianum Tourneuxii Doctores, quos Sorbonicos dicimus, suis etiam ornavere sententiis? 4. Præterea nihil adhuc Ecclesia de hac controversia judicavit, 5. nec eadem ad religionis dogmata pertinet, 6. ut idcirco integrum sit, quam quisque malit, opinionem defendere, quin Tridentini Senatus decretum de sacrorum librorum intelligentia violasse videatur; 7. id, quod exemplo etiam Cajetani perspicuum est.

 22. At-

(a) Matthæi cap. 9. v. 2.

22. Atque hæc noster ille tum in Apologia, tum in Dissertat. Critica, & Appendice. Quid vero hinc existat, nemo non viderit. Manifeste enim apparet, frustra nisum esse Simonium, & multo labore nihil aliud, quam odium, & invidiam quæsivisse. Hoc unum sine dubio effecit, præterea nihil. Nam a Philosophis quidem rationem doctrinæ jure merito postulaveris; sed in Theologico dogmate Majoribus nostris debes, nulla etiam ratione reddita, credere, & quas sententias de lege, de moribus, deque religione ab illis accepisti, defendere. Ad hæc divinos fuisse cultus a Magis Christo puero adhibitos, Patres nec solis suspicionibus, nec levibus conjecturis demonstrant. Sunt enim in duplici differentia constituti. Alii rem firmis argumentis efficiunt, ut Justinus, Tertullianus, Joannes Chrysostomus, Auctor Commentarii imperfecti, Augustinus, Leo Magnus; alii sumunt quasi pro concesso, & probato. Est id autem argumentum veritatis vel maximum, cum præsertim Patrum sententia Matthæi nitatur testimonio, cujus auctoritatem, & vim solius vocabuli ambiguitas ne imminuere quidem potest (§. 6.).

23. Porro in eo perfugio, quo proxime utitur, ostendit noster, se, ut parum erat in veterum lectione versatus, sic illorum testimonia non vidisse. Nam ubinam gentium prisca illa, cui maxime fidimus, reperiatur Traditio, uberrime, idque apertissime docui (§. 9.), vix ut ipsi Geometræ, qui vim afferunt in docendo, probatiores argumentationes adhibeant. Est eadem antiquissima, constans, perpetua, quia Patrum, sæculorumque omnium testata præjudiciis; certa autem, firma, & ejusmodi, cui repugnare non liceat (nimirum *incontestable*), tum quia ab Apostolis, temporum ordine non interrupto, ad nos manavit (§. 12.), tum quia a concordi Majorum sententia nefas est, ac scelus recedere, si quidem velimus esse Catholici. En cavillationes Simonii. Binis verbis, & sola rerum distinctione perfacile exploduntur.

24. Neque enim ejus loci auctoritatem Interpretes, quos supra nominavit, elevant, vel infirmant. Nam primum si dubii animi pependissent, an Magi divinos Dei Filio honores habuerint, non illi quidem Simonium temeritatis absolverent, sed in easdem reprehensiones inciderent. Quem enim de ipsis Theologiæ tironibus lateat, quinque, vel sex Auctores, qui postremis scripsere temporibus, doctrinæ a Majoribus summo semper consensu, & ab ultima antiquitate traditæ nec fucum afferre posse, nec offundere tenebras, nec falsi suspicionem injicere? Eandem igitur cum Simonio animadversionem mererentur censoriam; nisi forte paul-

lo

lo humanius, atque benignius tractandi viderentur, quod si minus accurate loquuti aliquando sint, ea ætate vixerint, cum nondum serpere cœperat tanta opinionum licentia, aut saltem hæc nostrorum studia necdum labefactarat. Verum quam ego humanitatem, facilitatemque commemoro? Nego, & voce, qua possum, maxima pernego, aliquid ambigue dictum nostris excidisse Interpretibus: quod faciam, ut nullo negotio intelligant ii, qui mecum de singulorum sententiis breviter cognoscere volent. Etsi enim Antuerpiensis editionis Auctores secundum Matthæi versum cap. 2. *venimus adorare eum*, exponentes hanc apponant notam, *Hebræi sæpe utuntur hac voce*, adorare, *ut signent honorem exhibitum inclinatione corporis, uti exhibetur Regibus, aut Principibus Orientis*; nihilominus non affirmant, Christum a Magis hoc solum cultu adoratum fuisse, sed tantum, quæ generatim sit vis, significatioque vocabuli, explicant, idque deinde in contextu ad designandum honoris genus, quo summa divinitas colitur, plane, ac sine fuco traducunt.

Tourneuxius etiam in Anno Christiano undecimum Matthæi versum, *& procidentes adoraverunt eum*, exponere dum instituit, *more*, ait, *Orientalium, qui honore prosequuntur Reges suos humi procidentes*. His verbis externam auctor venerationem, reverentiamque significat apud Orientis populos usitatam; ei tamen cultus interior, qui in cognitione mentis, voluntatisque officio positus est, respondebat. Sic enim pergit Tourneuxius. *Non indignantur, cum vident infantem pauperem, ignotum, nullumque regiæ dignitatis insigne gerentem. Fides eos evadere facit hasce omnes difficultates. Deus per sidus ipsis loquitur. Munera, quæ Jesu Christo Magi obtulerunt, consentanea illi erant, quem adorabant, eumque tanquam Deum thuris oblatione reverebantur.*

Jam Huræi locum dum profert Simonius, sine dubio ineruditis imponit. Equidem ille in notis ad latinam novi Testamenti editionem appositis interpretaturus hæc verba, *venimus adorare eum, forte*, inquit, *ut Deum, sed id non sequitur ex verbo*, προσκυνεῖν, *adorare*. Verumtamen in gallica editione, quæ postea prodiit, dum alterum Matthæi locum, *procidentes adoraverunt eum*, edisserit, notam illam de medio sustulit, & in hæc verba, quæ jugulum Simonio petunt, sententiam liquido suam aperuit. *Adoraverunt adoratione, quæ uni Deo debetur, eorumque fide omnem rationem superante*. Dolose ergo dissimulavit Simonius tam perspicuum testimonium. At enim in editione saltem latina ambigebat Huræus, Magi ne Christi divinitatem cognoverint.

rint.

rint. Neque hoc est consequens. Non eo enim pertinet quæstio, an iidem rem perspectam habuerint, cum essent Hierosolymis, sed tunc ne, cum Bethlehemum ingressi puerum adorarunt. Quoad primum ut Patres, sic Interpretes inter se differunt; quoad alterum summo omnes consensu conveniunt, salutaremque Magis notitiam concordissime impertiunt. Huræus autem ne verbum quidem, nec syllabam, qua dissentire videatur.

Eadem statuas velim de loco Cornelii Jansenii Gandavensis Antistitis: locum ecce tibi. *Verisimile est*, *Magos* (dum adhuc Hierosolymis versarentur) *agnovisse nati hujus Regis divinitatem; id tamen non consequitur ex verbo adorare*, *quemadmodum plerique colligunt* (*a*). Quæ oratio fraudem certe non facit. Progreditur enim Jansenius, & postquam Magos Bethlehemum usque comitatus assidue est, *quo constat*, adjicit, *eos alia quædam de puerulo hoc sensisse*, *quam vel de eo audierant*, *vel in eo viderant. Quod idem in eis effecit primum stellæ indicium*, *deinde & splendor quidam divinus*, *qui animas illorum illustrabat* (*b*). Idem paullo ante eximiam Magorum fidem impense laudaverat, & postea, dum perorat, Magorum exemplo utitur, ut adversus Lutherum efficiat, divinos esse cultus a nobis sacrosanctæ Hostiæ adhibendos. *Ergo ne Idololatræ fuere Magi illi*, *qui Christum adoraverunt in cunabulis*? Istum vero locum totidem expressit verbis ex Alberti Pighii controversiis (*c*), qui cum adversus Lutheranos de cultu Eucharistiæ præstando dissereret, nihil magis persuasum hahere potuit, quam hoc, nostros nimirum Reges divinam Christi originem acutissime pervidisse. Alioquin Andabatarum more pugnaret.

Cum autem Lucas Brugensis eodem, quo Pighius, & Jansenius, exemplo Lutheri impietatem refellat (*d*), & si superius scriptum reliquerit, *non esse dissimile vero*, *Magis his Christi Deitatem cognitam fuisse*, vereri tamen nullo modo potes, ne eadem, ac Simonius, opinetur; cum præsertim argumento id generis non contentus addiderit, *prosecuti sunt puerum honore eo*, *qui Regem*, *immo qui Deum decet*, paucisque interjectis, *in sacrificium munera ista dederunt*; ac tandem cum Leone Magno diserte concluserit, *mancam*, *neque veram* futuram fuisse Magorum in Christum fidem, nisi eumdem una Deum, Regem, & hominem agnovissent. Quibus rebus quis non videat, quam pulchre iniquas de se ex malevolorum animis suspiciones amoverit?

Sequi-

(*a*) Loc. sup. cit. ad 2. Matth. cap. v. 2. (*b*) Ibid. ad v. 11.
(*c*) Controv. 8. (*d*) In cap. 2. Matth. v. 11.

Sequitur ergo, ut videamus de Estio. In quo defendendo Hieronymi opus non est eloquentia. Recitatis enim Matthæi verbis, *& procidentes adoraverunt eum*, e vestigio vir doctus ita concludit sententiam: *ergo & in Eucharistia Christus adorandus est* (a). Cum igitur quæstioni, quam sibi infra ad dissolvendum proponit, *quomodo* Christum Magi *adoraverint*, respondet: *omnino verisimile est*, *quod adoraverint cultu latriæ*, caussam sane non video, cur sibi de responsione Simonius, tanquam de victoria gratuletur. Neque enim ea loquendi formula dubii semper animi indicium est, sed hominis etiam est blande, & suaviter affirmantis: quæ vis, ut animadvertit Bossuetius, non raro particulæ *forsitan* in ipsis novi Testamenti libris tribuitur. Apposite quoque Estii locus explicaretur, si quis vellet, verba hæc, *omnino verisimile est*, referri potius ad modum, quo Magi intellexerant, divinum cultum esse puero adhibendum, quam ad cultum ipsum revera a Magis adhibitum. Huic enim interpretationi consequentia apud Estium verba lucem afferunt peropportune. *Sicut revelationem divinitus acceperunt*, *quod stella*, *quæ apparuit*, *significaret natum Regem Judæorum*, *quodque ad eum adorandum cum muneribus proficisci deberent*; *sic plane credibile est*, *eos ex eadem divina revelatione*, *seu admonitione angelica didicisse*, *quo genere honoris eum colere deberent*, *nempe divini*. Salva ergo res est, si bipartita isthæc adhibeatur responsio. Alterutra certe debet, non solum quia Estius infirmo alioquin adversus Lutherum argumento uteretur, quod de viro perspicacissimo temere existimari non debet; verum etiam ea de caussa, quod sententiam suam Maximi, veterumque Patrum auctoritate corroborat, unaque adjungit, Magos Jesui Christo thus veluti Deo obtulisse. Itaque nec Estius, nec Lucas Brugensis, nec Jansenius, nec Huræus, nec Tourneuxius, nec denique Antuerpienses Interpretes doctrinæ a Majoribus nostris ad nos propagatæ adversantur; quod autem a Bibliothecæ Criticæ sacræ Auctore Cherubino a S. Josepho facete dictum accepimus, dum illos tanquam sponsores appellat Simonius, miserabilem magis, quam laude dignam eruditionem ostentat (b).

25. Inutiliter etiam nobis opponit, eorum opera fuisse amorosis Judicibus approbata. Quid enim mirum? Cum hac in parte ne latum quidem unguem ab antiquorum doctrina discesserint? Deinde quot in dies libri emittuntur in manus hominum, quibus

 deinde,

(a) Difficil. Script. loc. in cap. 2. Matth. v. 11.
(b) Tom. 4. Differt. 14. num. 86.

deinde, licet antea magnifice probati sint, suam Magistratus notam inurunt? Multa enim identidem vel quadam oscitantia, vel callidis Auctorum artificiis Censorum etiam doctissimorum tum diligentiam, tum perspicacitatem effugiunt. Molini liber superioribus annis Panormi, Patavii, Romæ, alibi vigesies, eoque amplius prodiit magna ubique commendatione doctrinæ. Proscriptus est tamen. Prodiit anno 1643. famosus Arnaldi liber *De frequenti Communione* singularibus plurimorum Galliæ Antistitum, Doctorumque aliorum præconiis, & suffragiis obvallatus. Proscriptus est tamen. Thomas Waldensis Carmelita lib. 2. De Sacramentis cap. 163. scripserat, in extremo vitæ discrimine, sacerdos si forte absit, posse unumquemque de populo morituros sacro oleo oblinere. Librum illum jussu Martini V. Summi Pontificis Censores doctrina, ac dignitate præstantes, Cardinalis S.Petri ad Vincula, & Bernardus Cavellicensis Antistes legerunt, ac pro merito eximiis opus laudibus universe exornarunt. Profert Waldensis locum Launojus, eodem abutuntur hæretici, ut confirment, Sacramenti ejus ministros esse majores natu, non Sacerdotes. Quid vero Theologi? Numquid præconiis in Waldensis librum congestis moventur? Primum conamur doctrinam hominis in bonam, ut decet, partem interpretari. Deinde cum Soto, Estio, Bellarmino nihil veriti dicimus, si illud revera docuit, Waldensem præter omnium opinionem sensisse, atque in hoc rerum genere, ut solent interdum homines, peccavisse. Itaque etsi superiores Interpretes Simonii opinioni, vel potius errori prælucerent, eidemque caussam suam bonis, doctisque Judicibus approbassent, is tamen nec hilum proficeret.

26. Nam quod comminiscitur, nihil Ecclesiam de cultus genere, quo Magi Dei Filium prosecuti sunt, statuisse, nullius momenti est, & hominis imperiti. Neque enim illa consuevit de dogmate ferre judicium, quod numquam antea, ne a contentiosis quidem, in dubium vocatum est, quod ingenua omnium consensione, quod perpetua, & constanti Patrum doctrina ubique percrebuit, quod denique ab ineunte ætate ex ipsa natura quodammodo arripuimus, hausimus, expressimus. Siquidem, ut rectissime admonet in Concilii Tridentini historia Cardinalis Pallavicinus, *necesse non est, ut singulos articulos semper Ecclesiæ declaratio antecedat; alioquin . . . . . per aliquot sæcula, quibus paucula quædam Ecclesia definivit, licuisset de reliquis omnibus dubitare*. Hæc ille lib. 6. cap. 18. edit. lat. Profecto si quæ hactenus demonstravimus, pacato animo expenderit, nihil in nostra senten-

tentia jure quis desideret, quo minus ab Ecclesia, si velit, reliquis fidei capitibus adscribi possit.

27. Frustra enim reclamat Simonius, quæstionem hic agi criticam, cui nulla cum fide, nulla cum religione necessitudo intercedat. Nam principio, Magos puerum Christum veluti Deum veneratos fuisse, doctrina est ab Apostolis tradita (§. 12.), ideoque res, ut alia ejusmodi, creditu necessaria. Sed ludit, opinor, talia dictitans Adversarius. Numquid enim hic agitur de Copernicano systemate, aut de Telluris figura? Bellissime vero. Agitur de cultu Christo in incunabulis præstito, qui magnum momentum habet ad fovendam, atque inflammandam pietatem, magnum pondus, ut vis, & plenitudo fidei, sine qua justi esse non possumus, demonstretur, de cultu agitur, quo detracto, firmum Ecclesiæ (repugnet licet Simonius) de Christi divinitate argumentum eripitur, quo sublato, Magorum sanctimoniæ vehementer detrahitur, nec satis tandem & Dei sapientiæ (§.6.III), & ejus erga homines bonitati, ac liberalitati consulitur (§.20.V). Quare non est ejusmodi quæstio, quæ hominum permitti possit ingenio, sed religionem attingit, & omnino ad fidei dogmata pertinet, dogmata, inquam, quibus eversis, etsi fides non evertititur, quatitur tamen. Sic enim cum Melchiore Cano Theologi dijudicant dogmata, quæ licet Ecclesia inter fidei capita aperte non retulerit, tuetur tamen, & retinet, & universa approbavit antiquitas. Hinc conceptis verbis tradidit Bossuetius, sententiam, quam impugnat Simonius, ad Christianæ disciplinæ dogmata referri, Bertius novam hominis opinionem tanquam errorem perniciosum redarguit, & Benedictus XIV. non modo eandem audaciæ insimulat, sed Honorati etiam verbis Theologica nota dignam esse pronunciat. Nec mirum. Nam ut hæretica pertinacia absit in evertendis doctrinis, quibus fides enervatur, & quatitur, at error gravis, & periculosus certe quidem non abest. Ego nihilominus, hæc dum disputo, Censoris munere non defungor, tantum differentis Theologi personam sustineo.

28. Cum igitur res, de qua tota instituta est controversia, ad fidem suapte natura pertineat, atque ipsa per se religionem attingat (§. 27.), hinc fit, Simonium, qui contra concordem antiquorum sententiam Matthæi locum exposuit, fregisse legem de sacris interpretandis litteris olim a Tridentinis Patribus constitutam. Quod ut is præfracte negabat, sic perperam ad diluendum crimen Cajetani nomine abutitur. Cajetano, inquit Simonius, in Præfat. ad Comment. in Pentath. est in optatis, ut *si*

quan-

quando occurrerit novus sensus textui consonus, nec a sacra Scriptura, nec ab Ecclesiæ doctrina dissonus, quamvis a torrente Doctorum sacrorum alienus, æquos se præbeant Censores. Non me præterit. Pallavicinus, qui Tridentinis comitiis interfuit, & quæ esset regulæ vis, probe intelligebat, Cajetanum tamen apud nostros excusavit, testificatus, nihil unquam a viro doctissimo proditum litteris, quod minus fortasse cum decreto congrueret (*a*). Neque id ignoraveram. At Canus homo ex eadem Familia, Pallavicino nec ingenio, nec doctrinæ gloria secundus, Tridentini & ipse Senatus pars Collegam suum non copiose solum, sed etiam paullo acerbius, quam alias solet, dedita opera confutavit (*b*). Cæterum de Cani, & Pallavicini sententiis viderint alii; ego hoc perspectum habeo, Cajetani, & Simonii longe esse disparem rationem. Nam ille æquitatem in Censoribus dum requirit, de interpretatione loquitur, quæ neque a divinorum librorum contextu, neque a doctrina Ecclesiæ abhorreat; post quæ quasi adhuc subdiffideret, Reipublicæ illam dijudicandam relinquit; *sub catholicæ*, inquit, *Ecclesiæ censura*. Nova autem Simonii explicatio, ut mittam alia, & a sacris litteris dissentanea est (§. *6*.), & Ecclesiæ doctrinæ tam e regione contraria, ut nihil magis (§. 15.). Quare cum maxima sit inter utrumque sententiarum, voluntatumque distantia, dum Simonius Cajetani fidem implorat, insignem viro piissimo injuriam facit. Ad hæc non desunt Theologi cum Cano arbitrantes, in exponendis divinis codicibus ne tunc quidem, cum de rebus religionis non agitur, a Patrum consensu discedendum esse: tanti semper faciunt vetustatem. Si qui vero interdum integrum sibi putant discedere, tam modeste, & verecunde se gerunt, ut quemadmodum venerandæ antiquitatis percupidos, ita Christi, Ecclesiæque discipulos possis agnoscere. Talem se nuperrime præstitit multæ lectionis, & doctrinæ vir Hieronymus de Prato. Qui cum in Differt. de Uxoris Lot culpa, & pœna (*c*) Mosis verba, quibus describitur ejus peccatum, & mors, paullo aliter, quam consuessent veteres, explicanda susciperet, idemque non levibus motus rationibus, quæ ipsis sacris litteris nixæ essent, contenderet, mulierem eo, unde venerat, rediisse, honorem prius diligentissime præfatus est, sibique, ut ea daretur venia, etiam, atque etiam a Lectoribus efflagitavit. De quo viro ego alias in libro secundo de Miraculis.

29. Nunc unum superest, ut misso Simonio, Basnagii conclu-

(*a*) Lib. 6. cap. 18. (*b*) Lib. 7. de Loc. cap. 3. (*c*) In Observ. ad Tom. 2. Sulpicii Sev. edit. 1754.

clusiunculas refellamus . Sunt enim ejusmodi . Ut Magi ad religiosum se cultum converterent , oportuit , ut divinitatem Christi cognoscerent ; nunc autem non cognorunt . Neque enim peritiores fuere Josepho , quem pueri divinitas latuit , utpote in Ægyptum ad vitanda pericula fugientem ; vel Apostolis , quibus eadem plane ignota , antequam divinus Præceptor reviveret . Ex Magorum verbis nihil tale constat , quorum hæc summa fidei : *ubi est qui natus est , Rex Judæorum ?* Eidem natalem Messiæ locum, quem prophetæ manifeste prædixerant , egregie ignorabant . Qui igitur divinam illius naturam , & originem rescire potuerunt ? Cum præsertim, ut ex Tryphonis cum Justino colloquio patet , Judæorum , nascente Christo , non ea esset opinio , Liberatorem humani generis natura Deum futurum ?

30. Verum , quod dixeram , rursus confirmo , præ meque fero , esse has rationes ad tenue elimatas , immo indignas Basnagio , homine illo quidem in Romanam Ecclesiam male animato, sed tamen erudito. Etsi enim nec Josephus , nec Apostoli primo quoque tempore Messiæ divinitatem vidissent , Judæi autem nullo modo , idem tamen de Magis affirmare non possumus ; quippe cum salutaris illa Magorum cognitio argumentis ajentibus , multis porro illis , ac magnis firmissime a nobis demonstretur . Non illud hic quæritur , quid contigerit aliis , quid de rebus ab instituto nostro alienis suspicetur Basnagius ; quid factum revera fuerit , vestigamus. Poterat igitur sagacitatem hanc odorandi animos in alia tempora reservare : hoc in loco habet , per me licet , vacationem a munere . Ecce ergo Basnagianas Machinas levi ictu contritas, usque adeo, ut nec restaurationi sit locus.

31. De reliquo assumptionis approbatio bonam partem falsa est, & levitate vacillat sua . Nam Josephus de pueri numine fieri certior potuit a Maria , factus est autem , cœlesti accepto nuncio , divinum fuisse spiritum , qui sponsæ suæ , integerrimæ Virgini graviditatem attulerit . Nec Basnagius mussitare potest, qui verba illa apud Matthæum cap. 1. *hoc autem totum factum est , ut adimpleretur , quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: ecce Virgo in utero habebit , & pariet Filium , & vocabunt nomen ejus Emmanuel : quod est interpretatum , nobiscum Deus* : superius scripserat , verba esse Angeli protrahentis cum Josepho colloquium . Ibid. §. 7. Is enim locus apertissimum dat divinæ Christi naturæ testimonium . Itaque Basnagius non solum consectatur nugas, sed nec ipsi satis cum Basnagio convenit. Cæterum decuit, ne Josepho pueri lateret divinitas, quo puerum pro ejus me-

merito, dignitateque tractaret. Porro ejus in Ægyptum fuga; & alacritas, qua cœlestibus obtemperat monitis, ut Filium furori Herodis eripiat, argumentum non est ignorantiæ, sed animi indicium se totum ad Dei nutum, voluntatemque conformantis, nec curiosius, ut sæpe facit cum suis Basnagius, divina investigantis consilia.

32. De Apostolis longa esset oratio, nisi magnis ad exitum itineribus properaret. Hi enim Præceptorem suum Deum esse, Deique Filium natura, non munere, origine, non adoptione multis argumentis cognorunt. Cognorunt ex prodigiis, quæ in vivis edidit, ut se Dei esse Filium demonstraret; cognorunt in monte, cum immutatus vultu, vestibusque sic est, ut ejus facies Solis instar fulgeret, vestesque nivis similes viderentur; cognorunt, cum Joan. cap. 10. v. 10. se unum cum Patre esse testatus est; cognorunt denique sæpissime alias. Sed loco omnium firmo argumento esse potest nobilissimum, & illustre Petri testimonium, qui, interrogatis a divino Præceptore discipulis, quod ipsi de se judicium facerent, *tu es Christus*, respondit omnium nomine, *Filius Dei vivi*; cujus responsionis fructum cepit amplissimum. Jesus enim Petrum intuens, egregium dictum laudavit, suæque illum Ecclesiæ summa cum potestate, cui nulla par, statim præposuit. *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam* (a). Ex quibus exploratum plane fit, splendide mentiri Basnagium, nec posse Magos præclara divinitatis Christi notitia spoliare.

33. At enim, inquit, ex Magorum verbis de notitia illa constat. Possem vehementer repugnare [11]. Sed concedatur, quod sumit. Nisi enim ex verbis, constat certe quidem ex facto (§.6.), con-

(a) Matth. cap. 16. a v. 16. ad 18.

11 Nam certe Messiam, non solum Judæorum Regem Hierosolymis quæsiverunt. Alioquin cur Herodes, cognita Magorum voluntate, Sacerdotum principes, & quotquot erant viri docti, & periti in sacris litteris convocasset, ut eos de loco consuleret, ubi Christus edendus erat in lucem? Atqui apud Judæos per ea tempora non revocabatur in dubium appropinquantis Messiæ divinitas; ex Magorum igitur verbis, & cum Hebræis colloquio existit, divinum eis nati pueruli numen ignotum non fuisse. Est argumentationis hujus propositio plane explorata, ut negari nullo modo possit. Sed de assumptione satis non liquet ob caussas, quas paullo infra subjicio. Quocirca argumento id generis, quod proferunt Calmetius (in 2. Matt. cap. v. 2.), & Honoratus a S. Maria (loc. cit. Conf. §. 3. art. 4. cum §. 2. artic. 5.), utendum non puto. Ago enim cum hominibus difficilibus, & morosis, quibus vix Deus aliquis satisfecerit.

ſtat ex aliis argumentis, quæ magno numero allata, atque illuſtrata a me ſunt. Quod enim de natali Meſſiæ loco ſubjicitur, riſum potius movet, quam ſeriam confutationem deſideret. Eodem enim argumento poſſis conficere, Saulem Patris aſinas non reperiſſe, quia locum, quo diverterant, ignorabat. Atqui probe noverat Samuel. Quæſo, Baſnagi, te, an neceſſe fuit, ut Magi de Chriſti nativitate ex Prophetarum libris, quos neſciebant, aut ex Hebræorum ſermone cognoſcerent? Mihi ſatis eſt oſtendiſse, eam Magis fuiſse ſine dubio cognitam, atque exploratam, qua id autem via reſcierint, decernere, mea non intereſt.

34. Quamquam ſi vellem antiquitatis latebras perveſtigare, facile poſſem cum Honorato a S. Maria, Calmetio, aliiſque, niſi perſuadere, at contendere tamen, circiter Chriſti tempora non apud Judæos ſolum, verum etiam apud Gentiles communem percrebuiſſe ſententiam, appropinquare tempus, quo Liberator humani generis prodeat, atque hunc eſſe Deum. Id enim auctores illi patere arbitrantur ex Taciti (*a*), Svetonii (*b*), Plinii (*c*), Ciceronis (*d*), Virgilii (*e*), Suidæ (*f*) teſtimoniis, præſertimque ex locupletiſſimo Chalcidii loco deſumpto ex ejus commentario in Platonis Timæum. *Eſt quoque alia ſanctior, & venerabilior hiſtoria*, ait Chalcidius, *quæ perhibet ortum ſtellæ cujuſdam non morbos, morteſque denunciantis, ſed deſcenſum Dei venerabilis ad humanæ converſationis, rerumque mortalium gratiam. Quam ſtellam cum nocturno itinere ſuſpexiſſent Chaldæorum profecto ſapientes viri, quæſiſſe dicuntur recentem ortum Dei, repertaque illa majeſtate puerili, veneratos eſſe, & vota Deo tanto convenientia nuncupaſſe* [12]. Quæ eo dixerim, ut appareat, quam demum vim ha-

(*a*) Hiſtor. lib. 5. (*b*) In Veſpaſ. (*c*) Hiſt. Nat. lib. 2. cap. 25.
(*d*) Lib. 2. de Divinat. (*e*) Eclog. 4. (*f*) In Auguſto.

12 Cap. 7. num. ad marg. 219. inter Oper. S. Hippol. Tom. 2. edit. Alb. Fabricii. De religione tamen Chalcidii non levis eſt inter doctos opinionum diſſenſio. Auguſtinus Juſtinianus ex Dominicana Familia in epiſtola ad Joannem Cardinalem Lotharingum, quæ extat ibidem ad calcem ſecundi voluminis poſt notas Meurſii, dubitare ſe ait, Hebręus ne fuerit, an Chriſtianus Chalcidius. Calmetius hominem a Chriſtianis ſacris non alienum facit (Diſſert. de Mag.), Joannes Albertus Fabricius in notis, quibus Commentarium illuſtravit, penitus Chriſtianum, moveturque tum hoc teſtimonio, tum ea etiam ratione, quod Chalcidius Oſio Cordubenſi Pontifici opus ſuum inſcripſerit. At Thomas Maria Mamachius, ſcriptor egregie doctus, & elegans Fabricio adverſatur, & Chalcidium Gentilibus potius, quam noſtris adnumerandum exiſtimat (Orig. & Antiq. Chriſt. lib. 2. cap. 4. §. 2. in not.). In cujus ego ſententiam me libenter contulerim. Etenim multa ille peccat ex Platonica diſciplina deſumpta, quę cum religionis noſtrę ſcitis non cohęrent, ut ex toto Commentario poteſt intelligi, nec ſe unquam verbo Chriſtianum

habeant Basnagiana sophismata, non quod penitus eruditis illis viris assentiar. Ego enim aliunde non mediocriter vereor, ut quem præstolabantur Judæi, Messiam natura, & origine fore Deum putaverint; etsi ex oraculis jamdudum editis ejus perfacile esset divinitatem colligere.

Rationem, qua moveor, paucis exponam, finemque faciam disputandi. Legimus apud Matthæum, Servatorem, Ducemque nostrum Pharisæorum repressurum superbiam, ab illis sciscitatum fuisse, ecquid de Christo sentirent, eumque cujus Filium esse statuerent: cum respondissent autem cavillatores; *Davidis*, alio modo Servatorem pressisse: *quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum dicens: dixit Dominus Domino meo sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo Filius ejus est* (a)? Hac quæstione proposita, obmutuerunt Pharisæi, evadendique viam nullam cum cernerent, demiserunt auriculas. Qui tamen, si aliquid eis in mentem de Messiæ divinitate venisset, nullo negotio poterant ænigmatis nodum dissolvere, & Christum quidem; respondere; Davidis Filium futurum, qua hominem, qua Deum vero Conditorem, & Dominum. At illi nec verbum fecerunt, quod Judæi, etiam Christo vivo, humiliter admodum, & abjecte de humani generis Conservatore, maximam saltem partem, sentirent, opinantes pro rudi suo ingenio, fore illum eximium, & præpotentem Regem, qui totum terrarum orbem, superbamque in primis Romam in ditionem, potestatemque suam redigeret. Quam tamen Magi ex Hebræorum sermone haurire non potuerunt de divinitate Christi notitiam, cœlesti aliquo nuncio, vel certe instinctu, afflatuque divino acceperunt. Nam quin habuerint, adduci ex superioribus in quæstionem non potest. Ac Basnagius hinc intelligat velim, quam non necesse sit, ut experiamur, si forte possimus cornua commovere disputationis suæ. Est enim, quo adversum nos utitur; argumentum tanquam levis armaturæ quasi quædam, quæ nihil noceat, orationis excursio.

num patefacit. Fuit in eadem sententia Dominicus de Colonia in Opere de la Relig. Chretien. autoris. par le temoig. des anciens Auteurs Payens Tom. 1. part. 1. cap. 6. §. 1. Hinc autem, nisi aliud, id certe commodi capiemus, sacræ de Magis historiæ ne ipsos quidem Ethnicos cæteris doctiores fidem detraxisse.

(a) Cap. 22. v. 43. & seqq.

F I N I S.